

Yayın ilkeleri, izinler ve abonelik hakkında ayrıntılı bilgi:

E-mail: bilgi@uidergisi.com

Web: www.uidergisi.com

Küreselleşen Kültür ve Değişen Yerleşik Siyasal Konumlar

Kudret Bülbül

Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Kamu Yönetimi Bölümü

Bu makaleye atıf için: Bülbül, Kudret, “Küreselleşen Kültür ve Değişen Yerleşik Siyasal Konumlar”, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 3, Sayı 9 (Bahar 2006), s. 205-245.

Bu makalenin tüm hakları Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği'ne aittir. Önceden yazılı izin alınmadan hiç bir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik ve haber amaçlı kısa alıntılar bu kuralın dışındadır.

Aksi belirtilmediği sürece *Uluslararası İlişkiler*'de yayınlanan yazılarda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK Derneğini, editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.

Uluslararası İlişkiler Konseyi Derneği | Uluslararası İlişkiler Dergisi

Söğütözü Cad. No. 43, TOBB-ETÜ Binası, Oda No. 364, 06560 Söğütözü | ANKARA

Tel: (312) 2924108 | Faks: (312) 2924325 | Web: www.uidergisi.com | E- Posta: bilgi@uidergisi.com

Küreselleşen Kültür ve Değişen Yerleşik Siyasal Konumlar

Kudret BÜLBÜL*

ÖZET

Modernleşme süreçleri ile birlikte, geçmişte olmadığı kadar yaşamın farklı boyutlarında bir standartlaşmanın gerçekleştiği, bununla birlikte kültürün bu süreçlerden daha bağımsız kaldığı söylenebilir. Bu çalışmada, ekonomik, politik ve teknolojik olarak benzer teknik, kurum ve kuralları kullanmakla birlikte, kültürel olarak farklı kompartmanlar biçiminde yaşayan toplumların, bu farklılıklarını sürdürebilme potansiyellerinin küreselleşme ile gelişen süreçlerle birlikte çok daha azaldığı vurgulanarak kültürel alanda yaşanan ve yaşanacak gelişmelerin küreselleşmenin belki de önceki dönemlerden temel farklı yönünü oluşturacağına değinilmekte, kültürel alana ilişkin tartışmaların ve tezlerin temel siyasa yapıcı ulusal organ olarak TBMM üyelerince nasıl algılandığı ve yorumlandığı araştırılmaktadır. Kültürel küreselleşme alanında TBMM üyelerince sergilenen yaklaşımların, AK Parti ve CHP temelinde ve diğer dağılımlarda, genel olarak farklılaşmasına rağmen, bu farklılaşmanın genel kuramsal tartışmalardan çok fazla ayrılmadığı, ilgili tartışmaların Türkiye'ye özgü değil, ama Türkiye'de de yapılmakta olduğu belirtilebilir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Küreselleşme, Türkiye, Milletvekilleri, AKP, CHP

Globalization of Culture and Change of Established Political Positions

ABSTRACT

This article argues that the modernization process has created standardization in different areas of life, while culture has been relatively and independently preserved during this process. Nevertheless, it is difficult for societies to sustain independent compartments in the cultural area while employing standardized techniques, institutions, and principles in the areas of economics, politics, and technology. This article explores the reflections of members of the Turkish Grand National Assembly (TGNA) on cultural globalization, since the TGNA is the main policy maker in Turkey. Although the perceptions of TGNA members generally differ, according to whether they are members of the AKP (Justice and Development Party) the CHP (Republican People's Party), their approaches do not depart greatly from that expected from general theoretical discussions. The approaches of the members of parliament (MPs) do not pertain to Turkey only.

Keywords: Cultural Globalization, Turkey, Turkish MPs, AKP, CHP

* Dr., Kırıkkale Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Siyaset Bilimi ABD.

ULUSLARARASI İLİŞKİLER, Cilt 3, Sayı 9, Bahar 2006, s. 205-245.

Sunuş

Bütün bir insanlık tarihinin, Marx'ı anımsayarak, pozitif ve negatif boyutları ile gittikçe artan bir ilişkiler ağından ibaret olduğu söylenebilir. Artan ilişkiler ağı doğal olarak bir benzeşmeyi, bir standartlaşmayı da beraberinde getirmektedir. Modernleşme süreçlerinin de etkisi ile, benzer ekonomik, siyasal, teknolojik, bilimsel kurum ve kuralları paylaşan ülke ve ulusların gün geçtikçe artması bu etkileşimin bir uzantısıdır. Bununla birlikte bu süreçte kültürel alanın görece olarak daha özgün kaldığı söylenebilir. Bu alanda yaşanan kargaşa nedeniyle Baudrillard'ın "bugün herşey kültürel"1 yaklaşımının, başka zamanlara göre, bugün için ikna ediciliği daha yüksek görünmektedir.

Bu çalışma, kültürel küreselleşme süreçleri ile gelen tartışmaları, temel tezleri 22. dönem TBMM üyelerinin nasıl algıladıklarını ve yorumladıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır. Temel siyasa yapıcı organ ve ülkenin geleceğinde en etkili söz sahibi kurum olarak TBMM üyelerinin kültürel küreselleşme tezlerine ilişkin yaklaşımlarının ortaya konması, Türkiye özelinde, sadece küresel gelişmelerin yerel/ulusal kurumlar tarafından nasıl anlaşıldığını ortaya koymakla kalmayacak, böyle bir araştırma, aynı zamanda, TBMM üyelerinin yaklaşımlarından hareketle, (daha doğru bir ifade ile Meclis çoğunluğunu oluşturan AKP ve CHP'li milletvekillerinin yaklaşımlarından hareketle) ilgili tartışmaların ne tür bir politik ayrışmalara yol açtığını ya da siyasal farklılaşmanın ilgili tartışmalarda ne tür farklı algılamalara neden olduğunu görmemize de katkı sağlayacaktır.

Bu çerçevede çalışmada TBMM üyelerinin;

- küreselleşmenin bir medeniyetler çatışması, Amerikanlaşma olup olmadığı, çok kültürlülüğü destekleyip desteklemediği gibi kültürel küreselleşme alanında ileri sürülen temel tezleri nasıl değerlendirdikleri;
- kültürel küreselleşme tartışmalarının Türkiye'ye yansımaları bağlamında, küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit edip etmediği, ulus-altı kimlik ve kültürlerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilmeleri ve küreselleşmeye ilişkin izlenilecek kültürel politikalar bağlamında ne düşündükleri araştırılacaktır.

¹ Mike, Featherstone, *Undoing Culture, Globalization, Postmodernism and Identity*, Londra, Sage Publications, 1995, s. 2-3.

Kuramsal Tartışmalar

Benzer ekonomik, siyasal ve teknolojik kurum ve kurallara sahip olmalarına rağmen, toplumların kültürel farklılıklarını göreceli olarak, yakın zamanlara kadar daha fazla muhafaza ettikleri söylenebilir. Farklı alanlardaki ulusallıkların, ulusal düzeylerin (ulusal sınırlar, ulusal kimlikler, ulusal ekonomi, tarih, kültür inşaatları) bu muhafazadaki temel etken oldukları ifade edilebilir. Belki de bu nedenle, ekonomik, siyasal, teknolojik ve diğer boyutları ile karşılaştırıldığında, sadece kapsam bakımından değil, içerik bakımından da küreselleşmenin kültürel boyutunda görece olarak daha "farklı" ve "yeni" tartışmalar, çok daha yoğun çatışmalar ve anlaşmazlıklar gözlenmektedir².

Kültüre ilişkin tartışmalar için bir sınır çizebilmek oldukça güç görünmektedir. Küreselleşmenin yerel kültürlerin yeniden canlanmasına katkıda bulunduğundan, bu süreçte yerel kültürlerin tamamen yok olacağına kadar birbiri ile tamamen çelişen görüşlere kadar çok dağınık bir çerçevede yaklaşımlar sergilenmektedir. Bu noktada Appadurai, bugün yaşadığımız temel problemlerden birisinin kültürel homojenleşme ve heterojenleşme arasındaki gerginlik olduğunu belirtir³ Binghamton'daki New York Devlet Üniversitesi'nde 1989'da "Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi" adlı sempozyumda sunulan bildirileri derleyen Anthony King için ise önümüzdeki hiçbir sorun "kültürün küreselleşmesine ilişkin sorunların kavramsallaştırılması ve çözümlenmesinin alternatif yollarının bulunup çıkarılmasından daha acil değildir"⁴.

Kültürel küreselleşme alanı Tomlinson'un da belirttiği gibi, bazıları için bir tehdit bazıları için ise bir umut, kimileri için bir hülya, kimileri için ise korkulu bir rüyadır⁵. Bu bağlamda kültürel küreselleşmeye ilişkin tartışmalar, Robert Holton izlenerek⁶ Don ve Land gibi⁷ üç temel

² Küreselleşmenin yeni ve farklı olan boyutunun ilgili sürecin kültürel alanda yarattığı etkiler olduğuna dair bir çalışma için bkz: Kudret Bülbül, "Küreselleşme ve Değişim: Yeni ve Farklı Olan Nedir?", *Muhafazakar Düşünce*, No 4, 2005.

³ Arjun Appadurai, *Modernity at Large, Cultural Dimensions of Globalization*, Minneapolis, London, University of Minnesota Press, 1996, s. 32.

⁴ Anthony D. King, "Önsöz", *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, Anthony D. King, (der.) Çev: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998, s. 8.

⁵ John Tomlinson, *Globalization and Culture*, Chicago, The University of Chicago Press, 1999, s. 72.

⁶ Robert J. Holton, *Globalization and the Nation State*, London, Mcmillan Press; New York: St. Martin's Press Inc., 1998, s. 160-172.

⁷ Don Kalb el al., (eds.), *The Ends of Globalization, Bringing Society Back In*, New York, Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, 2000, s. 273-279.

başlık altında ama Pieterse'i çağrıştıran kavramlarla⁸ Homojenleşme, Polarizasyon ve Hibritleşme/Melezleşme başlıkları altında irdelenebilir. Bu çerçevede, Amerikanlaşma, kültürel emperyalizm, "McDonalds"laşma, Tarihin Sonu ve Tüketimcilik (*consumerism*) tezleri Homojenleşme; Mcworld-Cihad ve Medeniyetler Çatışması yaklaşımları Polarizasyon; Global Kültür, Kültürel karışım savları ise Kültürel çoğulculuk/Melezleşme üst başlıkları ekseninde değerlendirilebilir.

Homojenleşme

Nedenleri, boyutları ve sonuçları tartışmasına girmeden homojenleşme, kültürel boyutuyla, kısaca "kültürel benzeşme" olarak tanımlanabilir. Kültürel karışım, hibritleşme, melezleşme, küresel kültür kavramları da "kültürel benzeşme" süreçlerini içerirken, homojenleşme bu kavramlardan farklı olarak daha az kendiliğindenliği ama daha çok dominant bir yapıya benzemeyi de içerecek şekilde zor ya da güçlü boyutlarını da çağrıştıran bir kavramdır.

Batılılaşma, Amerikanlaşma, Kültür emperyalizmi, tüketimcilik, McWorld, McDonaldlaşma, koka-kolanizasyon, kültürel hegemonya, tarihin sonu gibi kavram ve yaklaşımlar homojenleşme kavramı ekseninde derlenebilir. Tanımlayanın yaklaşımına göre kavramsal tanımlamalar birbirinden farklı olsalar da, bu kavramlarla anlatılmak istenenin, Batı modernliğinin, ekonomik ilişkiler alanında başlayan adaptasyon sürecinin siyasal, teknolojik ve kültürel olarak devam eden, bugün de müzik, sinema ve medya alanında özellikle ABD kaynaklı yapıtların gezen düzeyinde yaygın tüketimini dile getiren, McDonalds ya da Coca Cola simgeleri ile somut yansımasını bulan, özete dünya ölçeğinde yaşam biçiminin standartlaşması olduğu söylenebilir⁹.

Polarizasyon (Kutuplaşma)

Kültürel küreselleşme teorilerinde ileri sürülen ikinci bir yaklaşım polarizasyon (kutuplaşma) tezidir. Tezin temel argümanı, küreselleşmenin kültürel alanda, yukarıda tartışıldığı şekilde, zorunlu ya da gönüllü bir homojenleşme süreci ya da kimlik ve kültürel farklılıkların

⁸ Jan Nederveen Pieterse, "Globalization as Hybridization" *Global Modernities*, Mike Featherstone, Scott Lash, Roland Robertson, (der.), Londra, New Delhi, Thousand Oaks, Sage Publications, 1995, s. 62.

⁹ George Ritzer, *The McDonaldization of Society*, Thousand Oaks (California), Londra, New Delhi, Pine Force Press, 2000; Featherstone, *Undoing Culture...*, s. 8-9; M. Waters, *Globalization*, London, New York: Routledge, 1995, s. 144; Anthony Giddens, *Elimizden Kaçıp Giden Dünya, Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?*, çev. Osman Akinhay, İstanbul, Alfa, 2000, s. 28.

teşvik edileceği bir hibritleşme süreci değil, kültürler arasında bir kutuplaşmanın, çatışmanın yaşanacağı bir süreç olacaktır. Bauman'ın ifadeleriyle "zamansal/mekansal mesafelerin teknolojik iptali, insanlık durumunu homojenleştirmek yerine kutuplaştırma eğilimi taşımaktadır. Bu belli insanları toprağa bağlı olmaktan kurtarır ve belli topluluk-üretici anlamları yurt temelli olmaktan çıkarır; bu arada öteki insanların barınmayı sürdürdüğü toprağı anlam ve kimlik bahsetme kapasitesinden arındırır. Bazı insanlar için bu ..... eşi görülmedik bir özgürlük ve duyulmadık bir hareket ve uzaktan uzağa eylem kabiliyetinin ilk işaretidir. Başka bazıları için ise bu, yerelliğin ele geçirilmesinin evcilleştirilmesinin imkansızlığının emaresidir"¹⁰.

Yerel, bölgesel ya da küresel düzeyde ağırlıklı olarak kültür eksenli karşıtlıkları, kamplaşmaları ve çatışmaları ifade eden, Huntington'ın çok bilinen "medeniyetler çatışması" kuramı,¹¹ Barber'ın "Cihad Mcdünyaya Karşı" yaklaşımı¹², Brezilyalaşma ve Balkanlaşma kavramları polarizasyon kavramı çerçevesinde irdelenebilir. Balkanlaşma kavramı ile belirli bir bölgedeki farklı etnik, dinsel ulusal yapılar arasında küreselleşme sürecinde görülen bölgesel çatışmalar ifade edilirken, Brezilyalaşma ise, farklı sosyal grupların mekansal olarak ayrılmalarına ve üst gelir gruplarının Ortaçağ kentlerini anımsatırcasına etrafı çevrili site gibi alanlarda yaşamalarına; etnik, sınıfsal ve dinsel gettolaşma süreçlerine karşılık olarak kullanılmaktadır¹³.

Kültürel Çoğulculuk/Melezleşme

Akademik literatürde kültürel küreselleşme alanında, küreselleşmenin homojenleşme ve polarizasyon dışında yarattığı/yaratacağı olası sonuçlar için Evrenselcilik, Heterojenleşme, Melezleşme, Kozmopolitanizm, küyerelleşme (glokalleşme), Dochaku (Japon tipi yerellik), çok kültürlülük, Entegrasyon, Çoğulculuk, "Creoliation" (Aynı anda Afrikalı ve Avrupalı olma hali), "Mestizaje" (sınır ötesi karışım anlamında kullanılan Latin Amerikan bir kavram), "Orientalization" gibi çok farklı kavramlar kullanılmaktadır. Bu kavramlar içerisinde

---

¹⁰ Zygmunt Bauman, *Küreselleşme, Toplumsal Sonuçları*, çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999, s. 26.

¹¹ Samuel P. Huntington, "The Clash of Civilizations?", *Foreign Affairs*, Yaz 1993; Aynı makale için bkz: *Agenda 1994, Critical Issues in Foreign Policy*, New York Foreign Affairs, 1994.

¹² Benjamin R. Barber, *Jihad versus MacWorld*, USA, Times Books, 1995.

¹³ Featherstone, *Undoing Culture...*, s. 9; John Wiseman, *Global Nation? Australia and the Politics of Globalization*, Cambridge, Cambridge University Press, 1998, s. 60.

de Hibritleşme (melezleşme) kavramının yaygınlıkla önerildiği söylenebilir¹⁴.

Kültürel çoğulculuğa ilişkin önerilen kavramlar arasında kuşkusuz farklı öncelikler, vurgular bulunmakla birlikte, anlatılmak istenenin, kabaca, küreselleşme sürecinin tek boyutlu baskın bir kültür yaratmayacağı, bu sürecin farklı kültürleri bir arada yaşatabilme olanağı sağlayacağı ve eğer sonuçta küresel bir kültürden bahsedilebilirse, bu kültürün bir tek yerelin (Amerikanlaşma) değil, karşılıklı kültürel etkileşimin ve paylaşımın ifadesi bir kültür olacağıdır. Tanımdan da anlaşılacağı gibi kültürel çoğulculuk yaklaşımlarında, 1) Küreselleşmenin küresel karışımla gelen bir küresel kültür yaratacağı; 2) Küreselleşmenin çok kültürlülüğe dayanan ve kültürel farklılıkları destekleyen bir süreç olduğu boyutları dikkat çekmektedir. Bu iki yaklaşım doğal olarak aynı şeyi söylememektedir.

Kültürler arası ilişkilerin durağan ya da akışkan olarak ele alınabileceğini belirten Pieterse, kültürel çoğulculuğa ilişkin olarak önerilen kavramları statik ve akışkan bakış açısından şu şekilde tablolaştırır¹⁵.

Kültürler arası ilişkilerin niteliği

<i>Durağan</i>	<i>Akışkan</i>
Çoğulcu Toplum	Çoğulculuk, Erime kazanı (Melting Pot)
Çok kültürlülük (statik)	Çok kültürlülük (akışkan), kültürler-arasılılık
Küresel mozaik	Mekansal kültürel akışkanlık
Medeniyetler çatışması	Üçüncü kültürler

Kültürel çoğulculuğa ilişkin yaklaşımlardan ve Pieterse'in tablosundan hareketle, kültürel çoğulculuğa ilişkin teoriler, küresel kültür/kültürel karışım ve çok kültürlülük/kü-yerelleşme olarak iki alt başlıkta irdelenebilir.

Küreselleşme ve Kültürel Alan Değerlendirmesi

Sosyal bilimlerde bilim adamının nesnellliğini, kendisinin ilgi, bilgi ve mazisinden, kısacası duruşundan soyutlamanın zorluğu göz önüne alınca aynı konu üzerindeki farklı yaklaşımların nedenlerini anlamak bir ölçüde kolaylaşıyor. Wiseman'ın çok haklı olarak vurguladığı gibi, Marco Polo, Magellan, Columbus, Captan Cousteau mirasından yarar-

¹⁴ World Street Journal yazarı Pascal Zachary'nin küreselleşmeyi hibridleşme olarak gören yaklaşımı ve karşılaştığı hibridleşme örnekleri için bkz: *The Global Me, New Cosmopolitans and the Competitive Edge*, New York, Public Affairs, 2000.

¹⁵ Pieterse, "Globalization as Hybridization", s. 60-63

lanan “beyaz adam”ın yaklaşımı ile Amerika, Meksika, Küba ya da Avustralya yerlilerinin yaklaşımı doğal olarak aynı olmayacaktır¹⁶. Kültürel küreselleşmeye ilişkin çok kültürlülük-kültür emperyalizmi ekseninde dönen tartışmalar da doğal olarak “Beyaz adam” ve “yerliler” için farklı anlamlar içerecektir.

Homojenleşme, Polarizasyon ve kültürel çoğulculuk yaklaşımlarından öncelikle daha az açıklayıcı görünen polarizasyon teorisi üzerinde durulabilir. İçerisinde bulunduğumuz zaman diliminde gezegen düzeyinde yaşanan çatışmalara bakılırsa, polarizasyon teorisi içerisindeki Huntington’ın medeniyetler çatışması ve Barber’ın “Cihad Mcünnyaya Karşı” yaklaşımlarının oldukça açıklayıcı oldukları düşünülebilir. Gerçekten de Soğuk Savaş dönemi sonrasındaki kısa bir sükunet durumundan sonra ve özellikle 11 Eylül olaylarıyla birlikte küresel düzeydeki kültürel, ekonomik, siyasal ve terör çatışmalarının tüm dünyayı sardığı söylenebilir.

Polarizasyon teorileri, bugünkü çatışmaları açıklar gibi görünmekle birlikte, bu çatışmaların temellerine ilişkin olarak yeterince aydınlatıcı görünmemektedir. Huntington, 21. yüzyıl öncesi çatışmaların ağırlıklı olarak Batı uygarlığı içerisinde yaşandığını ama 21. yüzyıldan sonra bu çatışmaların medeniyetler arasında yaşanacağını belirtirken öne sürdüğü gerekçeler ikna edici olmaktan uzaktır. Tezini temellendirmek için tarihsel süreçten verdiği örnekler ise, tarihin Huntington’ın dile getirdiği çatışmacı kuramı desteklemek için yeniden okunmasını çağrıştırmaktadır. Bütün bir insanlık tarihi, istenirse eğer çok farklı teorileri desteklemek için yeterince örnek bulunabilecek kadar geniştir.

Bugün yaşanan çatışmaların ne kadarının Barber ve Huntington’un dile getirdiği nedenlerden kaynaklandığı, ne kadarının Richard Falk’ın dile getirdiği şekilde¹⁷ Soğuk Savaş sonrası boşluğu doldurmak için stratejik amaçlı olarak belirli güçlerin teşvik ve yönlendirmesinden kaynaklandığı ise bu çalışmanın boyutlarını aşan ama mutlaka yapılması gereken bir tartışmadır.

Polarizasyon teorilerinin öngördüğü çatışmacı birliktelik savı, Robertson’ın kültürel çoğulculuk içerisinde değerlendirdiğimiz kü-yerel bir zemin üzerindeki barışık birliktelik yaklaşımını andırmaktadır. Çatışmacı ya da barışık birliktelik tezleri, küreselleşme sürecinin gelişiminde sürecin aktif ve pasif taraflarını ya da merkez-çevre aktörlerinin ne düzeyde sorumlu olduklarını gizlemektedir. İlgili süreçte değiş-

¹⁶ Wiseman, *Global Nation?*, s. 26.

¹⁷ Richard Falk, *Yırtıcı Küreselleşme, Bir Eleştiri*, çev. Ali Çaksu, İstanbul, Küre Yayınları, 2001, s. 50

tirici, dönüştürücü-zorlayıcı bir güç olan belirli merkezlerin ağırlıkları gözardı edilerek, bu merkezlerde gelişen küreselleştirici ya da Mcworld hareketlerin etkin rolü unutulmuş yapılabilecek bir değerlendirme doğa olarak eksik kalacaktır. Gerek Robertson'ın yerelliği¹⁸ ve gerekse Barber'ın cihad hareketleri ya da Huntington'ın "Medeniyetler çatışması" içerisinde değerlendirilsin, yerel hareketlerin, edilgen, tepkisel, karşıt boyutları, kısacası küreselleştirici gelişmelerin sonucu olduğu gözardı edilmemelidir.

Çok kültürlülük ve küresel kültür teorilerinde ise, bu teorilere olumlu yaklaşanlar için, küreselleşme süreci, farklı kimlik ve kültürlerin bir arada barış içinde yaşadığı, farklılıkların bastırılmak zorunda olmadığı, eğer kültürler arasında bir benzeşmeden bahsedilebilirse, bütün kültürlerden unsurlar taşınması nedeni ile bu benzeşmenin melezleşme olduğu bir süreçtir. Öncelikle bu tezlerin de polarizasyon tezinde olduğu gibi merkez ve çevre statüsünü gizleyerek, küreselleşme sürecindeki güç ilişkilerini ihmal ettiği söylenebilir. Bu nedenle çok kültürlülük ve küresel kültür tezlerine karşı; 1- tarih 2- çevrenin hali hazırda kültürel yeri-üretimi, kapasitesi 3- yaşanan pratik açısından üçlü bir eleştiri getirilebilir.

Küreselleşme, geleneksellikten modernliğe geçişte olduğu gibi tarihsel bir kopuş değil, Giddens'i izleyerek¹⁹ modernliğin bir devamı olarak görülebilir. Ya da postmodernite içerisinde değerlendirilirse, modernliğin devamı bir postmodernite kabulü içerisinde de değerlendirilebilir. Burada önemli olan kavramsal adlandırma değil, kuramsal içeriktir. Küreselliği modernite bağlamında değerlendirince, küreselleşme süreci içerisinde dile getirilen çok kültürlülük ya da hibridleşme teorileri için modernleşme süreci bir ölçüde açıklayıcı olacaktır.

Batı modernliğinin (farklı modernleşme biçimlerinden bahsedilmekle birlikte) yaşamın pek çok alanlarında, önceden hiç olmadığı ve öncesi ile kıyaslanamayacak oranda bir standartlaşma yarattığı söylenebilir. Kurum ve kurallarıyla ekonomik, politik, teknolojik ve bilimsel alanlarda yoğun bir standartlaşmanın yaşandığı gözlemlenebilir.

Yaşamın hemen hemen bütün alanlarında tarihsel olarak bir standartlaşma getiren Batı modernliğinin bir devamı niteliğindeki küreselleşmenin sadece kültürel alanda nasıl ve niçin farklılıklar yaratacağı sorulması gereken bir sorudur. Buna karşılık kültürel küreselleşme sü-

¹⁸ Roland Robertson, "Glokalleşme: Zaman-Mekan, Homojenlik-Heterojenlik", Abdullah Topçuoğlu ve Yasin Aktay (der.), *Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm*, Ankara, Vadi Yayınları, 1996, s. 118-127.

¹⁹ Anthony Giddens, "Anthony Giddens ile Söyleşi", Söyleşiyi yapan: Surhan Çam ve Nadir Suger, Mürekkep, 1995, s. 3-4.

recini, yerellik ya da farklılıklar süreci olarak değil; ekonomik, siyasal teknolojik alanlarda nerede ise tamamlanmış bir standartlaşma sürecinin eksik kalmış kültürel boyutunun tamamlanması süreci olarak görmek daha anlamlı görünmektedir. Bu noktada Turner'in "postmodernizm, kültürel üretimde benzeşimin (*simulation*) kullanılması anlamına gelir" şeklindeki tanımlaması bu duruma oldukça denk düşmektedir.²⁰

İkinci olarak, çok kültürlülük ve küresel kültür tezleri çevrenin halihazırdaki kültürel üretimi ve kapasitesi ile çalışmaktadır. Kısa dönem olarak adlandırılabilir belirlenmiş bir dönem için farklı kültürleri aynı anda görebilmek mümkün olsa da, kültürel farklılığını koruyabilecek ve geliştirebilecek belirli donanımlardan yoksun bir çevrenin ya da yerelin uzun dönemde kültürünü nasıl ayakta tutabileceği, sorulması gereken bir sorudur. Medya, müzik, sinema, eğlence alanlarında belirli merkezlerde üretilen yoğun üretime karşı yerel unsurların yanıt verebilme ve uzun dönemde ayakta kalabilme yetileri çok kültürlülük tezlerini zayıflatmaktadır.

Kültürel küreselleşme sürecinin güç ilişkileri analizi yapılmadan açıklanamayacağına dair ilginç bir örnek Esperanto dilidir. Pek çok dilden ortaklaşa oluşturulan Esperanto dili yaşama geçirilememiştir. Bu durumun temel nedeni Esperanto dilini destekleyecek arkasında ekonomik, teknolojik ve siyasal bir gücün bulunmaması olarak görülebilir.

Üçüncü olarak çok kültürlülük ve hibritleşme tezlerini gerek modernleşme sürecinde ve gerekse küresellik sürecinde yaşanan pratik desteklememektedir. Modernleşme sürecinde başta Afrika olmak üzere dünyanın değişik yerlerinde kaybolan diller, değerler, davranış kural-ları, yemek, giyim vb kültürler çok kültürlülük ya da hibritleşme ile açıklanabilir gibi görünmemektedir.

Çok kültürlülüğe ilişkin verilen bir başka örnek, farklı kültürlerin aynı mekanlarda önceden olmadığı kadar birlikte bulunabildiğidir. Kısa dönemde bu durum doğru gibi görünmekle birlikte, uzun dönemde farklılaşmanın azalıp azalmayacağı, "erime kazanının" (*melting pot*) farklılıklara ne kadar olanak vereceği tartışmalıdır. Bu konuda Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa ülkelerinde (örneğin Almanya'daki Türkler) bu ülkelere dışardan gelen birinci, ikinci ve üçüncü kuşak arasındaki kimlik, algı ve kültüre ilişkin farklılaşmaları ortaya koyan, kuşak sayısı arttıkça farklı hissedişin azalıp azalmadığını gösteren araştırmalara ihtiyaç vardır.

²⁰ Bryan S. Turner, "Benlik ve Düşünsel Modernlik", Abdullah Topçuoğlu, ve Yasin Aktay, (der.), *Postmodernizm ve İslam Küreselleşme ve Oryantalizm*, Ankara, Vadi Yayınları, 1996, s. 43.

Kültürel homojenleşme teorilerine gelince, kısa dönemde olmasa da uzun dönemli bir küreselleşme sürecinde gittikçe farklılaşan değil, homojenleşen bir dünyadan ve kültürden bahsetmenin daha doğru olacağı söylenebilir. Bu ifadeyi dile getirirken Rousseau gibi “bilimsel ve teknolojik gelişmelerin insanlığı daha mutsuz kıldığı” ya da Barber’ın dile getirdiği şekliyle “daha güçlü olan modern insanın daha çaresiz olduğu” ya da “daha fazla bir şeyleri olan insanlığın bunları korumak için daha fazla ihtiyaç içinde olduğunu”,²¹ benzer şekilde homojenleşmenin “kötü”, “yanlış”, “olmaması gereken”, “mutsuzluk kaynağı” olduğunu söylüyor değilim. Bu tür değerlendirmeler başka bir çalışmanın konusudur ve sübjektiftir. Ama küreselleşme süreci, bu süreçte kendi yerel kimlik, kültür ve değerlerini geliştirebileceğini düşünenlere uzun dönemde hizmet edecek gibi görünmemektedir. Ayrıca küreselleşme süreci, uzun dönemde bu sürece karşıt bir konumda kendini konumlandırabilme, üretebilme ve farklı bir kimlikle var olabilme kapasitesini, gücünü, farklı kültürleri kısmen içselleştirerek, kısmen de marjinalleştirerek çok yönlü aşındırmaktadır. İçselleştirirken de yeniden üreterek kendi özgün, otantik biçiminden farklılaştırmaktadır. Disneyland’da üretilen Alaaddin ve Ali Baba gibi örnekler bu durumun bazı örnekleridir.

Bununla birlikte homojenleşme teorileri sürecin kendiliğindenliği ve tarihsel olarak farklı dönemlerde farklı homojenleştirici unsurların (Hıristiyanlık, İslam) bulunduğunu, bugün daha etkin görünen Amerikan ya da Batı baskın kültürünün dönemselliğini gözardı etmektedir.

Sonuç olarak, kültürel küreselleşme tartışmaları küreselleşmenin genel karakteristiklerinden çok farklı görünmemektedir. Gramsci’yi bir kez daha anımsarsak, kültürel alanda da “zor + rıza”nın yaşanmakta olduğu söylenebilir. Burada “zor”u “güç” olarak da okuyabiliriz. Ekonomik, politik, askeri ve teknolojik olarak gücü elinde bulunduranların kültürel alanda da daha fazla söz sahibi oldukları düşünülebilir. Bir üçüncü dünya ülkesinin bir oyununun değil de Shakespeare’in oyunlarının neden bütün dünyada izlenir olduğu Amerikan filmlerinin neden sıklıkla “top ten” içerisinde yer aldığı, pek çok dilden ortaklaşa oluşturulan Esperanto dilinin değil de neden İngilizce’nin bir dünya dili olduğu küreselleşmenin zor ya da güç boyutu ile izah edilebilir. Küreselleşmenin zor ya da güç boyutu homojenleştirici etki yaratmaktadır. Bununla birlikte yaşanan süreç sadece güç ilişkileri boyutuna indirgenemez. Başta yerel yemek kültürleri olmak üzere giyim-kuşamın, müziğin, karşılıklı çok yönlü paylaşımların ve başkaca alanların tarihte hiç olmadığı kadar yaygınlaştığı gözlenmektedir. “Rıza” alanını ilgilendi-

²¹ Barber, *Jihad versus MacWorld*, s. 40.

ren bu alanda oldukça geniş bir ilişkiler ve iletişimler ağının kurulu olduğu söylenebilir ve bu alanda hesaplanamayacak kadar geniş bir insanlık kesiminin birikimi ve katkısı bulunmaktadır. Rıza alanı kültürel küreselleşmenin çok kültürlülük, melezleşme ve küresel kültür alanıdır.

Güç ve rızanın bulunduğu yerde çatışma doğal olarak kaçınılmazdır. Küreselleşme gibi eşzamanlı olarak kazananlar ve kaybedenler yaratan bir sürecin kültürel alanda da çatışmalar yaratması beklenmelidir. Artan mikro ve makro milliyetçilik dalgaları bu bağlamda değerlendirilebilir.

Dolayısı ile kültürel küreselleşmeyi sadece homojenleşme, polarizasyon ya da kültürel çoğulculuk süreci olarak okumak yeterince doğru görünmemektedir. Kültürel küreselleşme bu üç boyutun birlikte yaşandığı bir süreçtir. Homojenleşme, polarizasyon ve kültürel çoğulculuk yaklaşımları tek başlarına kültürel küreselleşmenin bir ya da birkaç boyutu için açıklayıcı görünmektedir. Kültürel küreselleşmenin, yukarıda değinildiği şekilde bütün boyutlarını ifade etmede yetersizdirler. Kültürel küreselleşme bu üç boyutun birlikte yaşandığı bir süreçtir. Güç ilişkileri ekseninde irdelenecek bir homojenleşme, insanlığın katkılarını, birikimlerini içeren bir küresel kültür ya da çok kültürlülük ve kazananlar-kaybedenler mücadelesinde kutuplaşmanın yaşandığı bir polarizasyon süreci. Küreselleşmenin konumlarına göre, birey, topluluk ve ulusları farklı etkiledikleri düşünülürse, herkesin, her toplumun konumuna göre homojenleşme, polarizasyon ya da kültürel çoğulculuk yaklaşımlarından birini ya da bir kaçını birlikte yaşıyor olduğu söylenebilir. Eğer kültürel küreselleşmeye ilişkin gelişmeler tek bir kavramla ifade edilmek istenirse, kültürel küreselleşmenin polarizasyon ve kültürel çoğulculuk boyutlarına da dikkat çekmekle birlikte, kültürel homojenleşmenin altını çizen, güç ilişkilerini gözardı etmeyen ama bütün gelişmeleri güç ilişkileri analizine de indirgemeyen yeni bir kavrama gereksinim vardır²².

Araştırmanın Kapsam ve Metodolojisi

Araştırma Örnekleminin Belirlenmesi

TBMM üyeleri ile yapılan bu anket çalışması, daha geniş kapsamlı bir araştırmanın bir parçasını oluşturmaktadır. Çalışma temel olarak AKP ve CHP'li vekillerin belirlenen sorular doğrultusundaki yaklaşımlarını

²² Kültürel küreselleşmeye ilişkin geniş ve detaylı tartışmalar için bkz: Kudret Bülbül, *Küreselleşme, Kültür ve Siyaset: Türk Düşünsel ve Siyasal Yaşamında Küreselleşme Yaklaşımları* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Siyaset Bilimi) Anabilim Dalı, 2004, s. 247-296.

anlamayı amaçladığından, araştırmanın evreni, AKP ve CHP'lilerden oluşan TBMM üyeleridir. 22. dönem TBMM kompozisyonuna bakıldığında, diğer partilerin Meclis içerisindeki oransal varlıklarının ihmal edilebilir düzeyde oldukları söylenebilir. Araştırma Aralık 2004-Mayıs 2005 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğünün tespit edilmesine gelince, bu araştırmada amaç, bölge ve parti bazında tahmin vermek olduğundan maliyet ve işgücü faktörleri de dikkate alınarak 0,01 duyarlıkla ve 0,95 anlamlılık düzeyi ile $n = [t^2 \cdot (p \cdot q)] / d^2$ formülü kullanılarak örnek hacmi 100 olarak hesaplanmıştır. Bu formülde, n = toplam örnek hacmi, $t = 0,95$ anlamlılık düzeyinde student-t tablosundaki değer, p = belli özelliğe sahip birimlerin oranı, $q = 1 - p$, d = duyarlık düzeyini göstermektedir. Bu oranın bölgeler bazında dağılımını belirlemek için, ilgili partilerin bölgesel düzeyde çıkardıkları milletvekillerine dayanan bir tabakalı örneklem yöntemi izlenmiştir. Her tabakada tahmini garantilemek için örnek hacminin tabakalara dağıtımını compromise allocation (uygun dağıtım) yöntemi ile olmuştur. Dağıtımda kullanılan formül $n = \bar{n} \cdot [K^2 + (1 - K^2) \cdot Mh^2]^{1/2}$ dir. Bu formulasyonda $\bar{n}$ = göze düşen ortalama örnek hacmini, Mh = Tabaka ağırlığının toplam tabaka sayısına etkisini, $Mh = Nh / (N/H) = H \cdot Wh$ 'yi, H = Tabaka sayısını, Nh = Tabakadaki birim sayısını, N = Toplam birim sayısını, Wh = Tabakadaki birimlerin ağırlığını, K^2 = Göreceli önemi, $n_{min} = K \cdot \bar{n}$ en küçük göze düşen örnek hacmini göstermektedir. Bu çalışmada $K=0,75$ ve $\bar{n}=7$ olarak alınmıştır.

Yukarıda belirtilen kriterler ve yöntemlere göre, hangi bölgeden ve partiden kaç sayıda milletvekili ile anket yapılacağı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

AKP ve CHP'nin Bölgelere Göre Milletvekili Dağılımı ve Örneklem Büyüklükleri

Bölgeler	AK Parti		CHP	
	MV Sayısı	Örnek Sayısı	MV Sayısı	Örnek Sayısı
İç Anadolu Bölgesi	70	9	24	6
Ege Bölgesi	38	7	33	7
Marmara Bölgesi	79	9	49	8
Karadeniz Bölgesi	59	8	16	6
Akdeniz Bölgesi	38	7	29	7
Doğu Anadolu Bölgesi	44	7	12	5
Güney D. Anadolu Bölgesi	39	7	13	6
Toplam	367	54	176	45

Oranlar ankete başlanıldığı zamanki vekillerin parti dağılımlarına göre belirlenmiştir. Türkiye’de milletvekillerinin parti değiştirmeleri anormal bir durum olmadığı için partilere göre dağılım oranları daha sonra değişmiş olabilir.

Ankette açık ve kapalı uçlu sorular birlikte kullanılmıştır. Milletvekilleri ile ankete başlanılmadan önce, anketin AÜ. Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim elemanları, bürokratlar ve iş adamlarından oluşan bir grup üzerinde pilot uygulaması yapılmıştır. Yukarıdaki bölgesel ve partisel kotalar doğrultusunda tespit edilen sayılara ulaşıncaya kadar, rastlantısal yöntemle belirlenen milletvekilleri ile anket yapılmaya devam edilmiştir. Böylelikle yaklaşık 300 vekile anket formu elden verilmiştir. 105 vekilden yanıt alınmış ve bu yanıtlardan 99’u değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Makalenin yazıldığı tarihte AK Parti ve CHP’nin toplam milletvekili sayısının 513 (355+158) ve TBMM’nin hali hazırdaki üye sayısının 546 olduğu düşünülürse²³, bu oran ilgili partilerin ve Meclis’in yaklaşık % 20’sine tekabül etmektedir. Anketler çoğunlukla bizzat milletvekilleri ile yüzyüze yapılmış ve bu durum gerekli durumlarda ilgili vekile, sorulara ilişkin gerekli açıklama yapma olanağı sağlamıştır. Daha az sayıdaki milletvekili ise anket formunu daha sonra doldurup iade etmeyi tercih etmiştir.

Örneklemin Demografik Dağılımı

Yukarıdaki yöntem ve metodoloji ile belirlen örneklemin demografik, bölgesel, bilinen diller ve kimlik temelindeki dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

---

²³ <http://www.tbmm.gov.tr> (19 Eylül 2005)

Örneklemin Demografik Bölgesel, Dil ve Kimlik Özellikleri

CİNSİYET	Sayı	Geçerli %		Sayı	Geçerli %
			YAŞ		
Kadın	5	5,1	35-44	21	21,4
Erkek	94	94,9	45-54	50	51,0
MESLEK			55 ve üzeri	27	27,6
Bürokrat/Kamu sektörü	16	16,3	BİLİNER DİLLER		
Özel sektör	35	35,7	İngilizce	51	51,5
Öğr. Üyesi, Öğretmen, Eğitimci	17	17,3	Fransızca	11	11,1
Avukat, Hukukçu	14	14,3	Almanca	10	10,1
Doktor	10	10,2	Arapça	16	16,2
Gazeteci Yazar	4	4,1	Kürtçe	18	18,2
Diğer	2	2,0	KİMLİK		
EĞİTİM			Milliyetçi	4	4,0
Ortaöğretim ve Önlisans	13	13,3	Muhafazakar	27	27,3
Lisans	57	58,2	Liberal	19	19,2
Master ve Doktora	18	18,4	Sol	25	25,3
Doktora üstü	10	10,2	Kemalist	13	13,1
			Muhafazakar Demokrat	13	13,1
			Sosyal Demokrat	4	4,0
			Toplam	99	

(Bundan sonraki analizlerde yukarıdaki dağılımda sayısal olarak 10 ve üzerinde yanıt alınan dağılımlar değerlendirmeye alınacak, 9 ve daha az sayıdaki dağılımlar değerlendirme dışı bırakılacaktır. Aksi belirtilmediği sürece verilerdeki bütün yüzdelik oranlar geçerli yüzdelik oranlardır.)

Araştırma Bulguları

İzleyen bölümlerde 22. TBMM üyelerinin, kültürel küreselleşmeye ilişkin ileri sürülen tezlere dair yaklaşımlarına ve Türkiye bağlamındaki uzantılarına yönelik araştırma bulguları 1)Tezler ve 2)Kültürel Küreselleşme ve Türkiye olarak iki alt kategoride incelenecektir. Araştırma bulgularının böylesi bir ayırım içerisinde ele alınması, kuramsal önermeler ve pratik yansımalar arasında bir ayırım bulunup bulunmadığının gözlenebilmesi açısından da yardımcı olabilir.

Tezler

Küreselleşme-kültür-yerelleşme literatüründe sıklıkla ismi geçen aşağıdaki kavramlar ve öne sürülen tezler seti, ilgili tartışmanın nasıl çelişen, çakışan, oldukça dağınık bir zemin üzerinde yapıldığını ve bu zeminin çerçevesinin nerede ise çizilemeyecek kadar geniş olduğunu, kavramsal kargaşayı ve bu sorunları aşmak için girilen yoğun kavram üretme çabasını göstermesi açısından ilginçtir. Bazı kavramların Türkçe'ye nasıl çevrilmesi gerektiği ise bir başka tartışma konusudur:

Acculturation (kültürleşme) ²⁴	Evrenselcilik (Universalizm)	Kü -yerelleşme (glokalleşme)
Amerikanlaşma	Farklılaşma (fragmentation)	Mc-Donaldlaşma
Aşiretleşme	Fundamentalizm	Mc-dünyası
Balkanlaşma	Görecelilik (Relativezation)	Medeniyetler çatışması
Batılılaşma	Heterojenleşme	Mikro-milliyetçilik
Bölgeselleşme (territorialization)	Hibritleşme, melezleşme	Ortaçağlaşma
Bölgesizleşme/ yersizleşme (deterritorialization)	İnfr-milliyetçilik (ulus-altı milliyetçilik)	Ötekileştirme
Brezilyalaşma	Japonlaşma	Polarizasyon
Cihad	Kimlik, farklılık	Pop kültürü
Coca-colanizasyon	Kitle kültürü	Sektülerleşme
Creolization (kültürel karışım)	Konsünerizm	Supra-milliyetçilik (ulus üstü milliyetçilik)
Çok kültürlülük	Kozmopolitanizm	Tarihin sonu
De-culturation (kültürsüzleşme) ²⁵	Kültür emperyalizmi	Tikelcilik (particularizm)
Deglobalization (küreselleşmenin tersi)	Kültürel akış	Tüketim kültürü
Disneylandlaşma (disneyfication) (Derksen, 2000: 1)	Kültürel çeşitlilik	Ulusal kültür
	Kültürel hegemonya	Yerel kültür
	Kültürel homojenleşme	Yerelleşme
	Kültürler arası karşılasm (cross-cultural encounters)	Yerel-ulusal-küresel kimlik
	Küresel (global) kültür	Yerleşme (indigenization)
	Küresel karışım (global Mélange)	Yersizleşme(de localization, displacement)

²⁴ Loubna H., Skalli, *Articulating the Local and the Global: A Case Study in Moroccan Women's Magazines*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Graduate School of Pennsylvania State University, Graduate Program in Mass Communication, 2000, s. 27.

²⁵ Skalli, *Articulating the Local*, s. 27.

Dochaku(Japon tipi yerellik) Eklemlenme (articulation) Entegrasyon Etniklik		
--	--	--

Bir alan araştırmasına dayanan çalışmada bu tezlerin hepsine ya da çoğunluğuna yer vermek doğaldır ki, olası değildir. Bu çalışmada, tezler kısmında, en fazla dile getirilen “küreselleşmenin çok kültürlüğü desteklediği”, “yerel kimlik ve sivil toplum örgütlerini teşvik ettiği”, “medeniyetler çatışması” ve “Amerikanlaşma” olduğu tezlerine dair milletvekillerinin yaklaşımlarına yer verilecektir. Meclis genel ve partisel dağılıma ilişkin sonuçlar ilgili bölümlerde ayrıca değerlendirileceğinden, aşağıdaki tabloda demografik dağılıma ilişkin sonuçlara yer verilecektir. İlgili alt bölüm değerlendirmelerinde demografik dağılım tablosuna gerekirse tekrar dönülecek olmakla birlikte, demografik dağılım tablosundaki bütün verilerin analizi amaçlanmamakta, u veriler daha kapsamlı sonuçlar elde etmek isteyen araştırmacıların ilgisine sunulmaktadır.

Kültürel Küreselleşme Tezleri & Demografik Dağılım

	Küreselleşme bir medeniyetler çatışmasıdır.			Küreselleşme Amerikanlaşmadır.			Küreselleşme yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütlerini teşvik eder.			Küreselleşme çok kültürlülüğü destekler.		
	Katılıyor %	Kararsız %	Katılmıyor %	Katılıyor %	Kararsız %	Katılmıyor %	Katılıyor %	Kararsız %	Katılmıyor %	Katılıyor %	Kararsız %	Katılmıyor %
MESLEK												
Bürokrat/Kamu sektörü	12,5	6,3	81,3	28,6		71,4	68,8	6,3	25,0	80,0	6,7	13,3
Özel Sektör	24,2	15,2	60,7	28,1	9,4	62,5	53,1	18,8	28,1	69,7	6,1	24,2
Öğr. Üyesi, öğretmen, eğitimci	25,1	18,8	56,3	18,8	12,5	68,8	58,8	11,8	29,4	58,8	23,5	17,7
Avukat/Hukukçu	33,3	8,3	58,3	30,8	23,1	46,2	71,4	7,1	21,4	64,2	7,1	28,6
Doktor	11,1	22,2	66,7	30,0	20,0	50,0	40,0	30,0	30,0	20,0	40,0	40,0
EĞİTİM												
Ortaöğretim ve ön lisans	9,1	27,3	63,7	30,0	10,0	60,0	40,0	40,0	20,0	36,4	27,3	36,4
Lisans	22,3	13,0	64,9	26,4	13,2	60,4	56,1	14,0	29,8	66,1	7,1	26,8
Master ve Doktora	16,7	16,7	66,7	33,3	11,1	55,6	55,6	5,6	38,9	61,1	27,8	11,1

Doktora Üstü	33,3	11,1	55,5	20,0	20,0	60,0	70,0	10,0	20,0	60,0	10,0	30,0
YAŞ												
35-44	23,8	9,5	66,7	9,5	19,0	71,4	47,6	14,3	38,1	57,1	19,1	23,8
45-54	19,2	19,1	61,7	36,2	10,6	53,2	56,3	16,7	27,1	57,4	10,6	31,9
55 ve üzeri	20,8	12,5	66,6	26,1	13,0	60,9	61,5	11,5	26,9	70,4	14,8	14,8
BİLİLEN DİLLER												
İngilizce	17,0	12,8	70,2	25,0	12,5	62,5	49,0	16,3	34,7	56,0	18,0	26,0
Almanca	40,0	10,0	50,0	44,4	11,1	44,4	55,6	11,1	33,3	70,0		30,0
Fransızca	20,0	10,0	70,0	40,0	10,0	50,0	54,5	18,2	27,3	80,0	20,0	
Arapça	25,0	18,8	56,3	33,3	13,3	53,3	56,3	6,3	37,5	75,1	12,5	12,5
Kürtçe	17,6	23,5	58,8	33,3	20,0	46,7	29,5	35,3	35,3	50,0	22,2	27,8
KİMLİK												
Muhafazakar	36,0	28,0	36,0	40,0	20,0	40,0	55,6	11,1	33,3	66,7	18,5	14,8
Muhafazakar Demokrat	23,1	15,4	61,5	7,7		92,3	76,9	15,4	7,7	76,9	7,7	15,4
Liberal	21,1	10,5	68,4	33,3	11,1	55,6	47,4	10,5	42,1	63,1		36,8
Sol	13,0	13,0	73,9	33,3	12,5	54,2	48,0	12,0	40,0	41,7	20,8	37,5
Kemalist	18,2		81,8	27,3	17,2	54,5	36,4	18,2	45,5	36,4	9,1	54,6
SEÇİM BÖLGENİZ												
Marmara	5,9	11,8	82,4	23,5	11,8	64,7	58,8	11,8	29,4	81,3	6,3	12,5
Ege	33,3	8,3	58,4	16,7	16,7	66,7	61,6	15,4	23,1	35,6	14,3	50,0
İç Anadolu	7,7	23,1	69,2	13,3	20,0	66,7	60,0	26,7	13,4	78,6	7,1	14,3
Doğu Anadolu	25,0	8,3	66,6	27,3	9,1	63,6	45,5	9,1	45,5	41,7	25,0	33,3
Güneydoğu Anadolu	25,0	25,0	50,0	36,4	27,3	36,4	23,1	30,8	46,2	61,5	7,7	30,8
Akdeniz	28,6	14,3	57,2	38,5		61,5	64,3	7,1	28,6	71,4	7,1	21,4
Karadeniz	30,8	15,4	53,9	46,2	7,7	46,2	69,2		30,8	46,2	30,8	23,1

a) Küreselleşme bir medeniyetler çatışmasıdır

Huntington'ın çok bilinen kuramına teorik düzeyde pek çok eleştiri yöneltilenle birlikte, özellikle 11 Eylül sonrasındaki gelişmelerin ve yaşanan karışıklıkların bu kuramı destekler görünmekte olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu gelişmelerin kendiliğinden gelişen çatışmalar mı yoksa Richard Falk'ın yukarıda işaret edilen Soğuk Savaş sonrası oluşan boşluğu doldurma stratejisinin bir uzantısı mı olduğu başka bir çalışmanın konusudur.

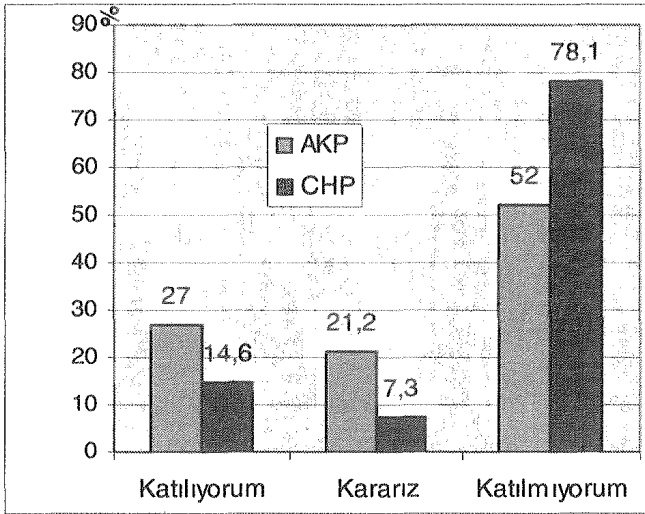
TBMM üyelerine öncelikle küreselleşmenin bir medeniyetler çatışması olduğu teze katılıp katılmadıkları sorulmuştur.

Meclis genel dağılımı açısından, milletvekillerinin %63,4 oranı ile çoğunlukla bu teze katılmadıkları gözlenmektedir. İlgili teze katı-

lanların oranı %21,5'de kalmaktadır. Bu teze katılım oranlarının partilere göre dağılımının grafiksel görünümü ise aşağıdaki gibidir

Küreselleşme bir medeniyetler çatışmasıdır & Partiniz

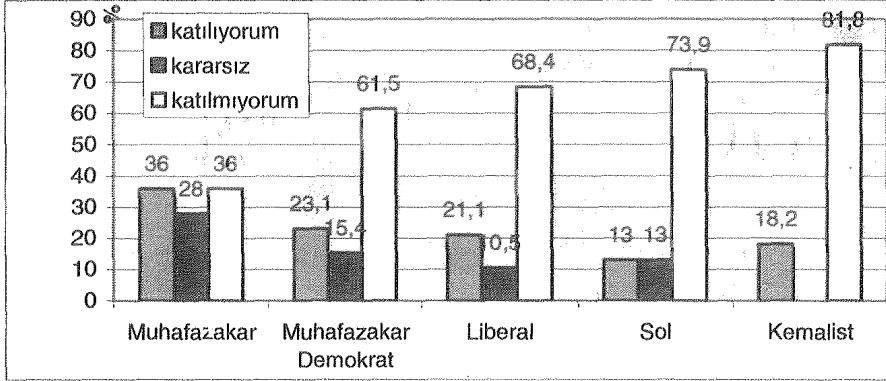
	Meclis Genel		Parti	
	Sayı	Geçerli %	AKP %	CHP %
Tamamen Katılıyorum	3	3,2	5,8	
Katılıyorum	17	18,3	21,2	14,6
Kararsız	14	15,1	21,2	7,3
Katılmıyorum	51	54,8	46,2	65,9
Kesinlikle Katılmıyorum	8	8,6	5,8	12,2

Görüldüğü gibi küreselleşmenin bir medeniyetler çatışması olduğu tezine AK partililer, göreceli olarak CHP'li vekillerden daha fazla oranda katılmaktadırlar. AKP'li milletvekilleri %52 oranında bu teze katılmazken, CHP'liler %80'lere varan bir oranda ilgili tezi onaylamamaktadırlar. AK Parti Lideri Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın, İspanya Başbakanı ile birlikte yürüttükleri "medeniyetler ittifakı" projesine verdiği destek ve ilgili projeye sıklıkla yaptığı vurgu ile kıyaslandığında, AKP'li vekillerin ilgili projeye tam olarak destek vermedikleri söylenebilir.

Milletvekillerinin kendilerini tanımladıkları siyasal kimliklere göre de, küreselleşmenin bir medeniyetler çatışması olup olmadığı tezine yönelik yaklaşımları farklılaşmaktadır.

Küreselleşme bir medeniyetler çatışmasıdır & Siyasal kimlik

Grafikten de izlenebileceği gibi, küreselleşmenin bir medeniyetler çatışması olduğu tezine en fazla destek "muhafazakar" milletvekillerinden gelmektedir. Bu teze en fazla karşıtlık ise %81,8 oranı ile kendilerini "Kemalist" olarak tanımlayan vekillerce gösterilmektedir.

Küreselleşmenin bir medeniyetler çatışması olduğu tezine katılma oranları farklı temellerdeki diğer dağılımlarda da farklılaşmaktadır. Yaş, eğitim, meslek gibi dağılımlardaki farklılaşmalar için yukarıdaki demografik dağılımlar tablosuna bakılabilir.

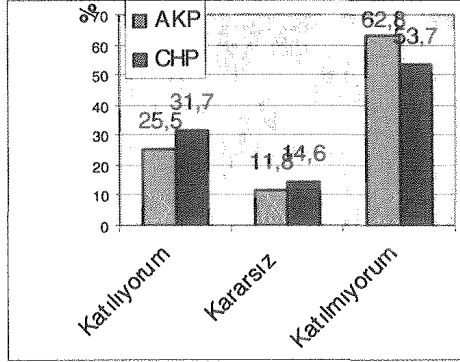
b) Küreselleşme Amerikanlaşmadır

Amerikan siyasal ve kültürel etkisinin, yaşam biçiminin gezegen düzeyinde yaygınlaşması anlamında kullanılan Amerikanlaşma kavramı ekseninde yürütülen tartışmalar küreselleşme sürecinde yeniden alevlenmiş görünmektedir. "Küreselleşme, Amerikanlaşmayı gizleyen bir isim midir?" sorusuna "evet" yanıtını veren Francis Fukuyama'ya göre, küreselleşme Amerikanlaşma olmak zorundadır. "Bugün dünyanın en gelişmiş kapitalist toplumu Amerika ise ve kurumları piyasa güçlerinin mantıksal gelişimini temsil ediyorsa ve eğer piyasa küreselleşmeyi yönlendiriyorsa, Amerikanlaşmanın küreselleşmeye eşlik etmesi kaçınılmazdır"²⁶. Türk milletvekillerinin Amerikanlaşma tezine verdikleri desteğin fazla olmadığı söylenebilir. Küreselleşmenin

²⁶ Francis Fukuyama, "Economic Globalization and Culture-A Discussion with Dr. Francis Fukuyama", <http://www.ml.com/woml/forum/global.htm>, 2001, (28 Ocak 2001), s. 1-2; Ayrıca Amerikanlaşma tartışmalarının geniş bir özeti için bkz. Bülbül, *Küreselleşme, Kültür ve Siyaset*, s. 257-263.

Amerikanlaşma olduğu tezine destek veren AKP'li vekillerin oranı %25,5 ve CHP'lilerin oranı %31,7'dir. İki partiden de bu teze verilen destek düzeyi düşük ve birbirine oldukça yakın görünmektedir.

Küreselleşme Amerikanlaşmadır & Partiniz

Küreselleşme Amerikanlaşmadır	Meclis Genel		Parti	
	Sayı	Geçerli%	AKP %	CHP %
Tamamen Katılıyorum	4	4,3	3,9	4,9
Katılıyorum	22	23,9	21,6	26,8
Kararsız	12	13,0	11,8	14,6
Katılmıyorum	44	47,8	51,0	43,9
Kesinlikle Katılmıyorum	10	10,9	11,8	9,8

Küreselleşmenin Amerikanlaşma olduğu yaklaşımını paylaşmayanların oranı her iki partide de %50'nin üzerindedir. AKP'de bu oran biraz daha fazla olmakla birlikte küreselleşmenin Amerikanlaşma olmadığı görüşü her iki partiden milletvekillerince birbirlerine yakın oranda paylaşılmaktadır.

Küreselleşmenin Amerikanlaşma olmadığı görüşü diğer bütün dağılımlarda %50'ye yakın ya da daha yüksek oranlarda paylaşılmaktadır. Bütün demografik dağılım içerisinde, küreselleşmenin Amerikanlaşma olmadığı görüşüne %92,3 oranı ile en yüksek destek Muhafazakar demokrat milletvekillerince gösterilmektedir.

c) Küreselleşme yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütlerini teşvik eder

Küreselleşme tartışmaları ile birlikte paralel olarak öne çıkan bir başka kavram yerelleşmedir. Yerelleşme kavramı da en az küreselleşme kavramı kadar geniş kapsamlı olarak kullanılmakla birlikte, kavramın yerel kimlik, kültür, ekonomi, yönetim gibi ulus-altı düzeylerin öne çıkışını ortaya koyan sürecin genel ifadesi olarak kullanıldığı söylenebilir. Küreselleşme-yerelleşme tartışmalarında sıklıkla yer verilen bir başka kavram da kü-yerelleşme (*glocalization*) kavramıdır.²⁷

TBMM üyelerinin küreselleşmenin yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütlerini teşvik ettiği tezinin TBMM üyelerince %50'yi aşan bir oranda paylaşıldığı ifade edilebilir:

Aşağıdaki ifadeye katılıyor musunuz?		Meclis Genel		Parti	
		Sayı	Geçerli%	AKP %	CHP %
Küreselleşme yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütlerini teşvik eder.	Tamamen Katılıyorum	12	12,5	11,1	14,3
	Katılıyorum	41	42,7	50,0	33,3
	Kararsız	14	14,6	13,0	16,7
	Katılmıyorum	22	22,9	22,2	23,8
	Kesinlikle Katılmıyorum	7	7,3	3,7	11,9

Partisel dağılımda da bu teze verilen destek düzeyinin ilk sırada yer aldığı gözlemlenmektedir. AK Partili vekillerde oransal olarak ilgili teze verilen destek düzeyi biraz daha fazla olmakla birlikte, her iki partideki oransal dağılımların birbirine yakın olduğu söylenebilir.

²⁷ Küreselleşme tartışmalarının önde gelen isimlerinden, University of Pittsburgh öğretim üyesi, sosyoloji ve dinsel araştırmalar profesörü Roland Robertson'ın ortaya koyduğu "kü-yerelleşme" (*glocalization*) kavramının da çok kültürlülüğün bir başka biçimi olduğu söylenebilir. Robertson, "mitoloji" olarak tanımladığı kültürel homojenleşme eleştirilerinden kaçınmak ve kendisinin verdiği anlamı daha iyi ifade edebilmek açısından, küreselleşme yerine kü-yerelleşme kavramını önerir. Esas olarak, Japon çiftçilik tekniklerinin yerel koşullarını ifade etme amacıyla kullanılırken, daha sonra Japon iş dünyasında yerel koşullara uyarlanmış bir küresellik anlamında Japonca 'dochakuka'ya dayanmakta olan kavram global ve lokal (küresel ve yerel) kavramlarının birleşiminden türetilmiştir (Robertson, "Glokalleşme: Zaman-Mekan, Homojenlik-Heterojenlik", s. 118). Küreselleşmeyi "hem evrenselin tikelleşmesini, hem de tikelin evrenselleşmesini içeren ikili bir sürecin kurumsallaşma biçimi" (Roland Robertson, "Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu", *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, Anthony D. King, (der.), Çev: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998, s. 105-106) olarak tanımlayan Robertson, kü-yerelleşmeyi de bu anlamda kullanır ve küreselleşmenin yerelleşme ile bir gerilim içerisinde kurgulanmasını aşmaya çalışır. O'na göre, en geniş anlamda küreselleşme, dünyanın ufalmasını, yerelliğin üretilmesi ve içerilmesini geniş ölçüde kapsamış ve artarak kapsamaktadır (Robertson, "Glokalleşme: Zaman-Mekan", s. 127).

Demografik dağılımlara bakıldığında, ortaöğretimden doktora üstüne, eğitim düzeyi yükseldikçe küreselleşmenin yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütlerini teşvik edeceği tezine verilen destek düzeyi artmaktadır. Benzer bir durum yaş gruplarında da gözlemlenmektedir. Vekillerin yaşları yükseldikçe ilgili teze katılma düzeyleri de artmaktadır. Kültürel küreselleşme tezleri & demografik dağılım tablosundan milletvekillerinin bu teze katılma düzeylerinin siyasal kimliklerine göre de değiştiği gözlemlenmektedir. Kemalist milletvekilleri diğerleri ile kıyaslandığında, küreselleşmenin yerel kimlikleri ve sivil toplum örgütlerini teşvik ettiği tezine, %36,4 oranı ile en düşük desteği verirken, muhafazakar milletvekilleri %76,9 oranı ile en yüksek desteği vermektedirler.

d) Küreselleşme çok kültürlülüğü destekler

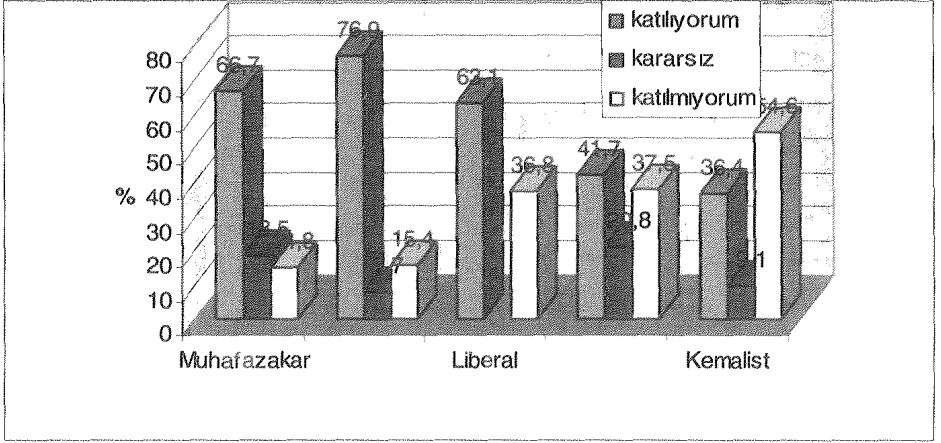
Küreselleşme tartışmalarında dile getirilen bir başka tez, küreselleşmenin çok kültürlülüğü desteklediği, farklı kültürlerin bu süreçte kendilerini çok daha rahatlıkla ifade edilebileceği tezidir.

Türk milletvekilleri de %60'ı aşan bir oranda küreselleşmenin çok kültürlülüğü desteklediğini düşünmektedirler. Partisel dağılımda ise her iki partide de bu tezi paylaşma düzeyi paylaşmama düzeyinden daha yüksektir. AKP Partili vekiller CHP'li vekillerle kıyaslandığında ilgili teze daha yüksek oranda destek vermektedirler.

<i>Aşağıdaki ifadeye katılıyor musunuz?</i>		<i>Meclis Genel</i>		<i>Parti</i>	
		<i>Sayı</i>	<i>Geçerli%</i>	<i>AKP %</i>	<i>CHP %</i>
<i>Küreselleşme çok kültürlülüğü destekler.</i>	<i>Tamamen Katılıyorum</i>	8	8,3	9,3	7,1
	<i>Katılıyorum</i>	50	52,1	61,1	40,5
	<i>Kararsız</i>	13	13,5	13,0	14,3
	<i>Katılmıyorum</i>	21	21,9	13,0	33,3

Küreselleşmenin çok kültürlülüğü desteklediği tezine farklı dağılım düzeylerinde verilen destek düzeyleri farklılaşmaktadır. Bu farklılaşma yukarıdaki, "kültürel küreselleşme tezleri & demografik dağılımlar" tablosundan izlenebilir. Siyasal kimlik temelinde ilgili teze verilen destek düzeyleri ise aşağıdaki gibidir:

Küreselleşme çok kültürlülüğü destekler & Siyasal kimlik

Muhafazakar, Muhafazakar-demokrat ve liberal milletvekilleri %60'ı aşan bir oranda küreselleşmenin çok kültürlülüğü desteklediğini düşünmektedirler. Sol ve Kemalist milletvekillerinde ise bu oran %50'nin altında kalmaktadır. Küreselleşmenin çok kültürlülüğü desteklediği tezine katılmama oranı sadece Kemalist milletvekillerinde %50'yi aşmaktadır.

Kültürel Küreselleşme ve Türkiye

Önceki bölümdeki tezler kısmında, kültürel küreselleşme ile ilgili daha teorik düzeydeki tartışmaları vekillerin nasıl yorumladıkları ortaya konmaya çalışıldı. Bu bölümde, milletvekillerinin, bu tartışmaların Türkiye'ye ilişkin uzantılarını nasıl değerlendirdikleri gözlemlenecektir. Bu bağlamda TBMM üyelerinin, tezler kısmında teorik olarak değinilen ve kültürel küreselleşme tartışmalarında sıklıkla değinilen ulus-altı kimlik ve kültürlerin kendilerini ifade edebilmelerini nasıl karşıladıkları, küreselleşmenin Türk kültürünü, örf adet ve geleneklerini tehdit edip etmediği, Türkiye'de siyasal ve kültürel yozlaşmanın küreselleşme ile arttığı ve küreselleşme karşısında izlenecek kültürel politikalar gibi konulara ilişkin yaklaşımları üzerinde durulacaktır.

Kültürel küreselleşmeye ilişkin tartışmaların Türkiye'ye yansımaları bağlamında milletvekillerinin yaklaşımlarının meclis-genel ve partisel dağılımları ilgili alt başlıkları taşıyan bölümlerde verilecektir. Aşağıda "kültürel küreselleşme ve Türkiye % demografik dağılım" tablosu görülmektedir. İlgili bölümlerde bu tablonun değerlendirilmesine de kısmen yer verilecek olmakla birlikte, vekillerin yaklaşımları ve dağılımlara ilişkin daha fazla analiz yapmak isteyen araştırmacılara olanak sağlamak açısından burada bu tablonun tamamına yer verilmektedir.

Kültürel küreselleşme ve Türkiye & Demografik dağılım

	Ulus-altı kimlik ve kültürlerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilmelerini nasıl değerlendirirsiniz?					Sizce küreselleşme Türk kültürünü, örf adet ve geleneklerin yozlaşma artmaktadır					Küreselleşmeye ilişkin olarak izlenecek kültürel politika;					
	kendilerini rahatlıkla ifade edebilmeli	kendilerini ifade etmelerinde bir sakınca yoktur.	Bu durum ulusal kimlik ve kültürle birlikte değerlendirilmelidir	Ulusal kimlik ve kültürle uyumsuzlukta oranda ifade edebilmelidirler	Ulusal kimlik ve kültürle uyumsuzlukları alanlarda kısıtlanmalıdır.	Tehdit Ediyor	Tesvik Ediyor	Bazı açılardan tehdit, bazı açılardan teşvik ediyor	Katıyorum	Kararsız	Kahmıyorum	Ulusal kültürü korumaya yönelik olmalıdır	Küresel kültüre açık, ama ulusal kültürü korumaya yönelik olmalıdır.	Ulusal kültürü dikkate almakla birlikte küresel kültüre katkıyı arttırmaya yönelik olmalıdır	Küresel kültüre katkıya yönelik olmalıdır	
MESLEK																
Bürokrat/Kamu sektörü	37,5	31,3	6,3	12,5	12,5	18,8		81,3	31,3	18,8	50,1	6,3	56,3	37,5		
Özel Sektör	26,5	38,2	26,5	8,8		25,7	5,7	62,9	44,1	14,7	41,1	11,4	42,9	45,7		
Öğr. Üyesi, öğretmen, eğitimci	23,5	35,3	35,3	5,9		29,4		58,8	52,9	17,6	29,4		56,3	37,5	6,3	
Avukat/Hukukçu	28,6	28,6	28,6	7,1	7,1	28,6		71,4	64,3		35,7	21,4	57,1	21,4		
Doktor	50,0	12,5	12,5	12,5	12,5	10		80	50	10	40		77,8	11,1	11,1	
EĞİTİM																
Ortaöğretim ve önlisans	15,4	38,5	30,8	15,4		38,5		46,2	41,7	16,7	41,6	15,4	53,8	23,1	7,7	
Lisans	32,7	32,7	21,8	7,3	5,5	28,1	1,8	70,2	49,1	14	36,8	10,7	51,8	37,5		
Master-Doktora	29,4	41,2	17,6	5,9	5,9	11,1	5,6	72,2	33,4	11,1	55,6	5,6	44,4	44,4	5,6	
Doktora Üstü	30,0	40,0	20,0	10,0		40		50	70		30		77,8	22,2		
YAŞ																
35-44	25,0	45,0	15,0	10,0	5,0	9,5		90,5	52,4	19	28,6	10	45	40	5	
45-54	36,7	36,7	14,3	12,2		32	4	58	47	10,2	42,9	12,2	57,1	30,6		
55 ve üzeri	19,2	26,9	42,3		11,5	33,3		59,3	44,4	11,1	44,4	3,7	51,9	40,7	3,7	

BİLİNEN DİLLER																	
İngilizce	30	38	22	4	6	21,2	2	68,6	46	12	42	10	48	38	4		
Almanca	20	50	10	20		40	10	50	40	10	50	20	50	30			
Fransızca	10	50	30	10		54,5		45,5	54,6	9,1	36,4	9,1	63,6	27,3			
Arapça	37,5	43,8	18,8			18,8	6,3	68,8	37,6	12,5	50	12,5	50	37,5			
Kürtçe	50	16,7	27,8		5,6	22,2		77,8	38,9	22,2	38,9		61,1	33,3	5,6		
KİMLİK																	
Muhafazakar	25,9	40,7	18,5	3,7	11,1	25,9	3,7	70,4	48,1	14,8	37,1	11,1	51,9	33,3	3,7		
Muhafazakar Demokrat	33,3	41,7	8,3	16,7		7,7		92,3	23,1	23,1	53,8	7,7	38,5	53,8			
Liberal	31,6	31,6	31,6	5,3		21,5	5,3	63,2	47,4	21,1	31,6		50	44,4	5,6		
Sol	16,7	50,0	29,2	4,2		40		52	48	8	44	12	64	24			
Kemalist		33,3	41,7	16,7	8,3	53,8		46,2	75	8,3	16,7	8,3	50	41,7			
SEÇİM BÖLGENİZ																	
Marmara	37,5	43,8	6,3	12,5		17,6		82,4	29,4	17,6	53	11,8	41,2	41,2	5,9		
Ege	28,6	42,9	21,4		7,1	42,9		50	71,4	14,3	14,3	7,1	57,1	35,7			
İç Anadolu		47,7	26,7	6,7	20	20	6,7	73,3	33,3	6,7	60	20	40	40			
Doğu Anadolu	58,3	25	16,7			25	8,3	66,7	41,7	16,7	41,7		66,7	33,3			
G. Doğu Anadolu	50	16,7	25	8,3		30,8		69,2	61,5	7,7	30,8		58,3	41,7			
Akdeniz	21,4	28,6	42,9	7,1		21,4		57,1	50	7,1	42,8	15,4	30,8	46,2	7,7		
Karadeniz	15,4	46,2	15,4	23,1		42,9		50	53,9	15,4	30,8	7,1	85,7	7,1			

(Not: Küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit edip etmediği sorusunda "diğer" içerisinde belirtilen yanıtlar dikkate alınmamıştır)

a) Ulus-altı Kimlik ve Kültürlerin Kendilerini İfade Edebilmeleri

Ulus-altı kimlik ve kültürlerin kendilerini ifade edebilmeleri, sadece kültürel küreselleşme tartışmaları açısından değil, son dönem Türk siyasal yaşamı açısından da, özellikle AKP ve CHP arasında yoğun tartışmalara konu olmuştur. Türkiye'deki siyasal tartışmalar, daha çok alt-kimlik, üst-kimlik, alt kimlik ve kültürlerden bahsedilemeyeceği, bütün kimliklerin üst kimlik olduğu, alt-kimlik ve kültür ifadelerinin ulusal kimlik ve kültürü parçalamaya yönelik olduğu gibi konular ekseninde odaklanmaktadır. Bu tartışmalardan daha önce yapılan bu araştırma sırasında, alt-kimlik ve kültürün/kültürlerin ne/ler olduğu açıklanmamış olmakla birlikte, milletvekillerince bu ifadeye yönelik bir tepkiye ve bu ifadenin anlaşılması için bir eleştiriye rastlanılmamıştır. Bu nedenle ulus-altı kimlik ve kültür kavramlarının, Türkiye'deki yaygın kabule uygun şekilde, vekillerce de bazı etnik ve dinsel kimlik ve kültürlerin ifadesi anlamında kullanıldığı söylenebilir.

Ulus-altı kimlik ve kültürlerin kendilerini ifade edebilmelerinin vekillerce nasıl karşılandığına gelince, aralarında vurgu farkı bulun-

masına rağmen, olumlu değerlendirmeler olmaları nedeniyle, "kendilerini rahatlıkla ifade edebilmelidirler" ve "ifade edebilmelerinde bir sakınca yoktur" seçenekleri birlikte düşünüldüğünde TBMM üyelerinin %65,7 oranında ulus altı kimlik ve kültürlerin kendilerini ifade edebilmelerine, ulusal kimlik ve kültüre ilişkin bir sınırlama olmadan, olumlu yaklaşımları söylenebilir.

Ulus-altı kimlik ve kültürlerin kendilerini ifade edebilmelerini nasıl değerlendirirsiniz?	Meclis Genel		Parti	
	Sayı	Geçerli%	AKP %	CHP %
Ulus altı kimlik ve kültürler kendilerini rahatlıkla ifade edebilmelidirler	28	29,2	34,0	23,3
Kendilerini ifade edebilmelerinde bir sakınca yoktur.	35	36,5	35,8	37,2
Bu durum ulusal kimlik ve kültürle birlikte değerlendirilmeli	21	21,9	17,0	27,9
Ulusal kimlik ve kültürle uyduştıkları ölçüde kendilerini ifade edebilmelidirler	8	8,3	7,5	9,3
Ulusal kimlik ve kültürle uyuşmadıkları alanlarda ulus-altı kimlik ve kültürler kısıtlanmalıdır.	4	4,2	5,7	2,3

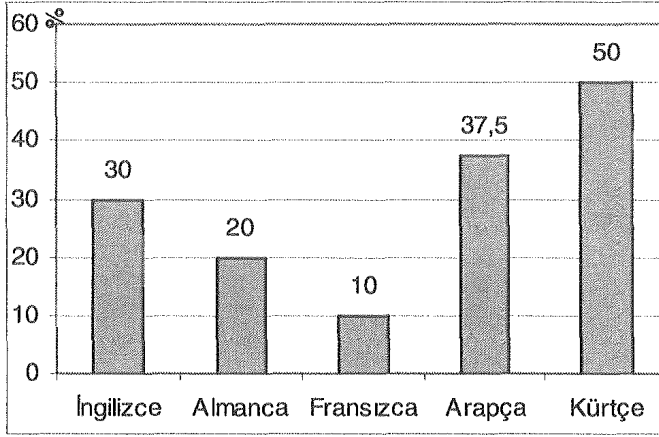
Alt kimlik ve kültürlerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilmelerine ya da ifade edebilmelerinde bir sakınca görülmemesine AKP'li ve CHP'li milletvekillerinin %50'yi aşan bir oranda destek verdikleri gözlenmektedir. Alt kimlik ve kültürlerin ifadesine yönelik seçeneklere verilen yanıtlar açısından, bu iki partili vekillerin fazlaca ayrıştığı söylenemez.

Demografik dağılım açısından, 1. seçenek (ulus altı kimlik ve kültürler kendilerini rahatlıkla ifade edebilmelidirler) ve 2. seçenek (kendilerini ifade edebilmelerinde bir sakınca yoktur) olumlu yaklaşım olarak birlikte değerlendirildiğinde, bütün demografik dağılımlarda, alt kimlik ve kültürlerin, ulusal kimlik ve kültüre ilişkin sınırlamalar olmadan kendilerini ifade edebilmelerinin genellikle %50'yi aşan bir oranda destek bulduğu görülmektedir. Bu destek düzeyi sadece 55 ve üzeri yaş grubu milletvekillerinde, Kemalist milletvekillerinde ve İç Anadolu'dan gelen milletvekillerinde %50'nin altına düşmektedir.

1. ve 2. seçeneğin birlikte değerlendirildiği olumlu yaklaşımda, master-doktora ve doktora üstü, 55 ve üzeri hariç diğer yaş grupları, muhafazakar demokrat ve Ege'li milletvekillerinde destek yüzeyi %70'i aşarken, alt kimlik ve kültürlerin kendilerini ifade edebilmelerine en

yüksek destek, %80' aşacak biçimde, Arapça bilen milletvekillerince ve Marmara ile Doğu Anadolu bölgesinden gelen vekillerce verilmektedir.

**“Ulus-altı kimlik ve kültürler kendilerini rahatlıkla ifade edebilirler”
& bilinen diller**

Ulus-altı kimlik ve kültürlerin kendilerini ifadesi konusunda, alt kimlik ve kültürlerin herhangi bir sınırlama olmadan kendilerini rahatlıkla ifade edebilmeleri konusunda bilinen dillere göre de bir farklılaşma dikkati çekmektedir. Kürtçe bilen milletvekilleri, beklenebileceği gibi, alt kimlik ve kültürlerin herhangi bir kayıt olmadan kendilerini ifade edebilmelerine diğer dilleri bilen vekillere göre daha yüksek destek vermektedirler.

b) Küreselleşmenin Türk Kültürüne Etkisi

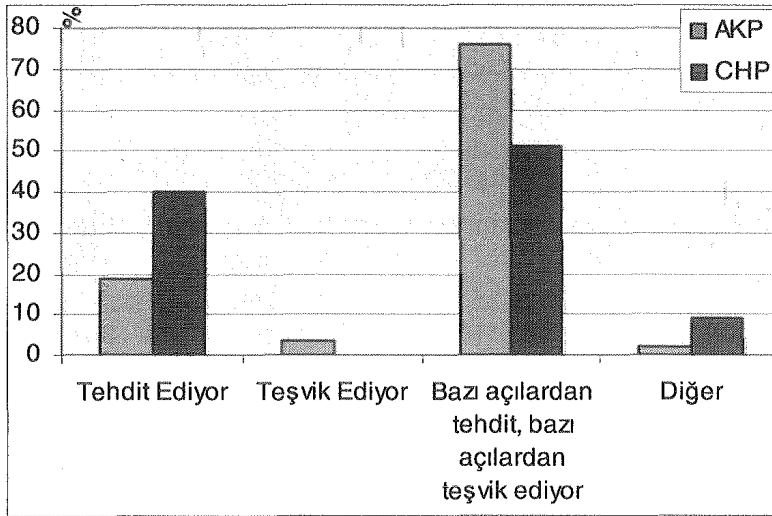
Küreselleşme ile kültürel alanda da artan çok yönlü ilişkilerle birlikte ulusal/yerel kültürlerin nasıl etkileneceği yoğunluklu olarak tartışılan bir konudur. TÜSİAD, MÜSİAD ve SİAD'lar ve Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarından hareketle, uluslararası bir çalışmanın bir parçası olarak, kültürel küreselleşmenin Türkiye'deki yansımalarını irdeleyen Keyman ve Özbudun'a göre Türkiye'de kültürel küreselleşme hem Batılı değerlerin ve kültür kalıplarının evrenselleşmesini, hem de yerel değerlerin ve geleneklerin yeniden canlanmasını sağlamaktadır. Bir yandan ekonomik hayatta tüketim kalıplarının ve yaşam tarzlarının dünya ölçeğinde standartlaşması anlamında Mcdünyasını yaratan kültürel küreselleşme, öte yandan da geleneklerin yeniden canlanmasına, yerel kimliklerin ortaya çıkmasına ve özgünlük söyleminin

yaygınlaşmasına elverişli bir platform oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, kültürel küreselleşme hem Batılı modernliğin evrenselleşmesini, hem de alternatif modernitelerin ortaya çıkmasını gözlemleyebileceğimiz bir süreçtir ve bunun Türkiye'deki en açık örneği de İslam'ın yükselişidir.²⁸

Küreselleşme sürecinin farklı kültürler üzerinde farklı yansımaları söz konusu olabilir. Araştırma kapsamında küreselleşme sürecinin Türk kültürü için ifade ettiği anlam konusunda milletvekillerinin düşüncelerini öğrenmeye yönelik olarak, kendilerine "küreselleşmenin Türk kültürünü, örf, adet ve geleneklerini tehdit edip etmediği" soruldu.

küreselleşme Türk kültürünü tehdit ediyor&partiniz

<i>Sizce, k üreselleşme, Türk kültürünü, örf, adet ve geleneklerini,</i>	<i>Meclis Genel</i>	
	<i>Sayı</i>	<i>Geçerli%</i>
Tehdit Ediyor	28	28,3
Teşvik Ediyor	2	2,0
Bazı açılardan tehdit, bazı açılardan teşvik ediyor	64	64,6
Diğer	5	5,1

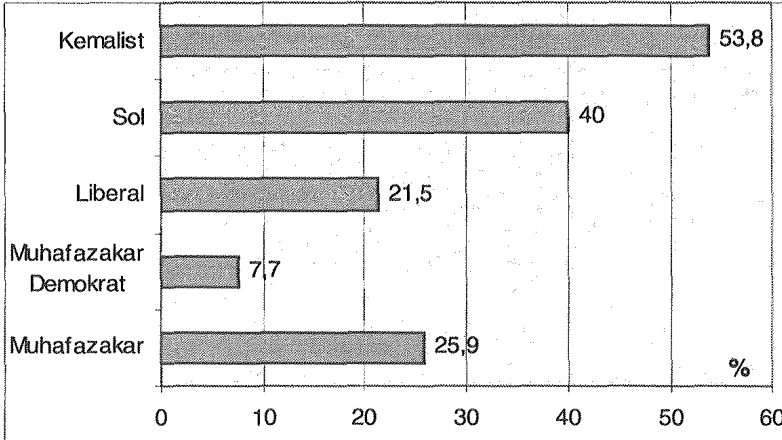
²⁸ Fuat Keyman ve Ergün Özbudun, "Kültürel Küreselleşme", Peter L. Berger ve Samuel Huntington, (der.), *Bir Küre, Bin Bir Küreselleşme*, İstanbul, Kitap Yayınları, 2003, s. 308.

Milletvekillerinin meclis genel dağılımı açısından küreselleşme-Türk kültürü ilişkisinde, %64,6 oranı ile, bu ilişkinin pozitif ve negatif boyutları ile karşılıklı bir etkileşim olduğunu düşündükleri söylenebilir. AKP ve CHP açısından ise her iki partiden milletvekilleri %50'yi aşan bir oranda küreselleşmenin Türk kültürünü "bazı açılardan tehdit, bazı açılardan teşvik ettiği"ni düşünmekle birlikte, oransal dağılımlara bakıldığında CHP'li vekillerin AKP'li vekillere göre, küreselleşmenin Türk kültürünü daha çok tehdit ettiğini ve yine AKP'lilere göre daha az karşılıklı etkileşim olduğunu düşündükleri belirtilebilir.

Demografik dağılımlara bakılınca, öğretim üyesi ve eğitimcilerin, doktora üstü eğitime sahip olanların ve 55 yaş ve üzerindeki milletvekillerinin diğerlerine göre küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit ettiğini daha fazla düşünmektedirler. Bütün demografik dağılımlar açısından sadece Fransızca bilen milletvekilleri ve Kemalist vekiller %50'yi aşan bir oranda küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit ettiği kanısındadırlar. Diğer dağılımların hepsinde bu oran %50'nin altındadır. Bir önceki soruda da, bilinen diller bakımından, alt kimlik ve kültürlerin kendilerini rahatlıkla ifadesine ez az destek veren milletvekilleri Fransızca bilen milletvekilleri idi.

Siyasal kimlik bakımından küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit edip etmediğine ilişkin dağılım aşağıdaki gibidir:

Küreselleşme Türk kültürünü tehdit ediyor % Siyasal kimlik

Görüldüğü gibi sadece Kemalist milletvekilleri, %50'yi aşan bir oranda küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit ettiğini ifade etmektedirler. Bu görüşe en düşük destek, %7,7 oranı ile Muhafazakar-demokrat milletvekillerinden gelmektedir. Diğer sorularda olduğu gibi Mu-

hafazakar ve muhafazakar-Demokrat milletvekilleri bu soruda da belirgin bir biçimde farklılaşmaktadırlar.

a) Türkiye'deki Siyasal ve Kültürel Yozlaşmanın Küreselleşme ile Artması

Türkiye'de Özal'lı yıllar ve küreselleşme sürecinde yaygınlıkla ileri sürülen bir argüman da bu süreçte ülkede siyasal ve kültürel yozlaşmanın önceki yıllara göre arttığıdır. Özal'lı yıllar ve sonrasında yolsuzluk ve yozlaşmanın ne oranda arttığını ifade edebilmek için önceki dönemlere ait yolsuzluk ve yozlaşma verilerinden yoksun olunması nedeniyle, bu argümanın doğruluğunu ya da yanlışlığını kanıtlamak olası değildir. Bununla birlikte, artan kitle iletişim araçları ile yolsuzluk ve yozlaşmaların önceki dönemlere göre, daha görünür ve bilinir hale geldiği söylenebilir. Bu durum, yolsuzluk ve yozlaşmaların, iletişim ve bilişimin yetersiz olduğu önceki dönemlerde daha az olduğunun değil, daha az bilindiğinin bir ifadesidir.

Konu ile ilgili vekillerin yaklaşımına gelince, TBMM üyeleri, %50'ye yakın bir oranda Türkiye'de siyasal ve kültürel yozlaşmanın küreselleşme sürecinde arttığını düşünmektedirler. Bu oranın CHP'li vekillerde biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

<i>Türkiye'deki siyasal ve kültürel yozlaşma küreselleşme ile artmaktadır</i>	<i>Meclis Genel</i>		<i>Parti</i>	
	<i>Sayı</i>	<i>Geçerli%</i>	<i>AKP%</i>	<i>CHP %</i>
Tamamen katılıyorum	15	15,3	11,1	20,5
Katılıyorum	32	32,7	29,6	36,4
Kararsız	12	12,2	16,7	6,8
Katılmıyorum	34	34,7	40,7	27,3
Kesinlikle katılmıyorum	5	5,1	1,9	9,1

Siyasal ve kültürel yozlaşmanın küreselleşme sürecinde arttığını %70 ya da üzerinde bir oranla en fazla doktora üstü eğitime sahip, Kemalist ve Ege bölgesinden milletvekilleri düşünmektedirler. Bu görüşe en düşük destek ise %31 ya da daha az oranla, Bürokrasi/kamu sektörü, Muhafazakar demokrat ve Marmara bölgesinden milletvekillerinden gelmektedir.

b) Küreselleşmeye İlişkin İzlenecek Kültürel Politika

Küreselleşme, ulusal kimlik ve kültüre ilişkin ciddi sorgulamaları da beraberinde getirmektedir. Bireyin içerisinde kendisini çok daha rahat hissettiği ve o şekilde tanımladığı kimlikler ve belki de uğruna ölmeyi rahatlıkla göze aldığı "vatan", "bayrak", "millet" gibi kavramların bireylere önceki anlamlarını verip vermediği tartışılmaktadır. Küreselleşmenin gönüllü ya da zorunlu bir dünya kültürü yaratacağını savunanlar doğal olarak böyle bir durumda ulusal kimlik ve kültürlerin gerileyeceğini savunmaktadırlar. Küreselleşme sürecinin birçok kültür-lülük süreci olduğunu düşünenler için ise, bu süreçte her türlü kültür kendisini daha rahat ifade edebilecektir.

"1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik" yazarı Eric Hobsbawm'a göre, 21. yüzyıl tarihi siyasal, ekonomik, dilsel ve kültürel temelde artık "milletler ve milli devletler sınırlarına hapsedilemeyecek bir dünya tarihi olarak yazılacaktır". İnsanların artık kendilerini İngiliz, İrlandalı, Yahudi olarak tanımlamalarının dışında başka yollar da vardır ve bu yol ilerlemektedir. "Hegel'in dediği gibi bilgelik getiren Minerva'nın başı alacakaranlıktan çıkmaktadır. Onun şimdi milletler ile milliyetçiliğin etrafında dolaşması iyiye işarettir."²⁹ Stuart Hall için ise sınıf, ırk, renk, cinsiyet gibi büyük kolektif toplumsal kimliklerin artık hiçbirisi "o eski toplumsal, tarihsel ve bilgi kuramsal yerlerinde" de olmayacaklardır. Bu büyük kolektif kimlikler artık geçmişte verdikleri gibi bir kimlik kodu veremeyeceklerdir³⁰.

Anthony Smith, Hobsbawm, Hall ve onlar gibi düşünönlere karşı bir tezi savunmaktadır. Smith'e göre, yapılan onca tartışma ve eleştirilere rağmen, milletler ve milliyetçilik modern dünya düzeni için tek gerçekçi sosyo-kültürel çerçeveyi sağlamaktadır. Ulusal kültür hala geniş oranda etkili ve çekicidir ve pek çok insan ulusal kültürü, kültürel gereksinimleri, tarihsel bağlılıkları, güvenlikleri, birlik ve beraberlikleri için tatmin edici bulmaktadır³¹. Smith'e göre "aidiyet duygusu başka şeylerle karşılanıncaya dek milliyetçilik önümüzdeki yüzyılda da insanlığın temel kültürel ve siyasi kimliklerini sağlamayı sürdürecektir"³².

Hobsbawm ve Smith'in görüşlerinin kısa bir değerlendirmesini yapmak gerekirse, gerçekten de ulusallığın icadı bölümünde de tartışıl-

²⁹ Eric J. Hobsbawm, *1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik*, çev. Osman Akınhay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1995, s. 223-224.

³⁰ Stuart Hall, "Eski ve Kimlikler, Eski ve Yeni Etnikler", Anthony D. King, (der.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, çev. Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998, s. 68.

³¹ Anthony D. Smith, *Nations and Nationalism in A Global Era*, Cambridge, Polity Pres, 1996, s. 159.

³² Anthony D. Smith, *Milli Kimlik*, çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul, İletişim Yayınları, 1994, s. 270-271.

dığı gibi, ulus-devletlerin bir ulus, kültür ve kimlik yaratma çabalarının³³ bir ulus inşa ederek bireyleri ulusal kültürün temsili örnekleri haline getirebilmenin³⁴ artık eskisi kadar kolay olmadığı söylenebilir. Küreselleşme süreci ulus-devlet toplumlarının çoklukla söylenen birlik ve bütünlüklerinin bozulmasına katkıda bulunmaktadır³⁵. Baban, bir güç olarak küreselleşmenin yerleşik kimlik parametrelerini iki nedenle bozduğunu düşünür. İlki, küreselleşme evrensellik ve öznellik arasındaki geleneksel ilişkileri dönüştürmektedir. Öznel unsurlar böylelikle, daha geniş bir alanı içeren küresellik durumunda, tek biçimli modern rejimlere daha rahat karşı koyabilirler. İkincisi, küreselleşme, kimlik inşa sürecini küresel, yerel ve ulusal düzeylerin etkileşimine dönüştürerek kimlik ve ulus-devlet arasındaki ilişkiyi kesmektedir. Ulus-devlet, bireylerinin kendilerini nasıl tanımlayacağı üzerinde artık etkili güç değildir. Bir zamanlar bir bütün olarak görülen ulusal kimlikler artık etnik, dilsel ve kültürel çizgilerle bölünmüştür.³⁶

Küreselleşmenin kimlik ve kültür alanında yarattığı bir başka etki de kimlik oluşumunda önemli bir yer tutan “dış düşman”, “yabancı”, “direnç”, “öteki” gibi kavramların daha çok iç içe geçmiş, iletişim ve bilişimin daha fazla arttığı bir dünyada bir kimlik inşasında daha zor kullanılabilmesidir³⁷.

Küreselleşme süreçleri, yerel ve ulusal kimlik ve kültürlere ilişkin doğal olarak bir gerginlik yaratmaktadır. Türkiye’de de küreselleşme süreçlerine ilişkin gösterilen en belirgin tepkinin ulusalcılık olduğu söylenebilir. Bu araştırmanın ilgi alanı çerçevesinde milletvekillerine küreselleşmeye ilişkin olarak, ulusal kültür bağlamında, izlenecek kültürel politika soruldu. Vekillerce verilen yanıtlar küreselleşme süreçlerinde ulusal kültüre ilişkin olarak, Türkiye’de de fazlası ile kaygı taşıdığını ortaya koymaktadır.

Ulusal kültürü korumaya yönelik 1. ve 2. seçenek birlikte düşünüldüğünde, milletvekillerinin %60’dan fazlası, küreselleşme süreçleri karşısında ulusal kültürün korunmasına yönelik bir kültürel politika izlenmesi gerektiğini düşünmektedirler. İzlenmesi gereken kültürel politikanın sadece küresel kültüre katkıyı arttırmaya yönelik olması gerektiğini düşünenlerin oranı %2,1 ile sınırlı kalmaktadır.

³³ Featherstone, *Undoing Culture*, s. 89

³⁴ Paul Hirst ve Graham Thompson, *Küreselleşme Sorgulanıyor*, çev. Çağla Erdem ve Elif Yücel, Ankara Dost Kitabevi, 1998, s. 215.

³⁵ Featherstone, *Undoing Culture*, s. 2.

³⁶ Feyzi Baban, *Public Sphere, National Identity and Globalization: Reflections on Turkey’s Uneasy Modernization*, Doktora Tezi, Department of Political Science, Ottawa/Ontario, Carleton University, 1999, s. 64-66.

³⁷ Turner, “Benlik ve Düşünsel Modernlik”, s. 147-148.

Küreselleşmeye ilişkin olarak izlenecek kültürel politika;	Meclis Genel		Parti	
	Sayı	Geçerli%	AKP%	CHP%
Ulusal kültürü korumaya yönelik olmalıdır.	9	9,3	7,5	11,4
Küresel kültüre açık, ama ulusal kültürü korumaya yönelik olmalıdır	52	52,6	45,3	63,6
Ulusal kültürü dikkate almakla beraber küresel kültüre katkıyı arttırmaya yönelik olmalıdır.	34	35,1	43,4	25,0
Küresel kültüre katkıya yönelik olmalıdır.	2	2,1	3,8	

Partisel dağılım açısından bakıldığında ise, her iki partide de ulusal kültürün korunmasına yönelik politikaların izlenmesi gerektiği düşüncesi %50'nin üzerindedir. Bununla birlikte bu öneriye AKP'li vekiller %52,8 oranında destek verirlerken, CHP'li vekiller %75 gibi yüksek bir oranda vurgu yapmaktadırlar.

Demografik dağılım açısından bakıldığında ise, "kültürel küreselleşme ve Türkiye & demografik dağılım" tablosundan da izlenebileceği gibi, hemen hemen bütün demografik dağılımlarda ulusal kültürün korunmasına yönelik politikaların izlenmesi gerektiği düşüncesi %50'nin üzerindedir. Mesleki dağılım açısından avukat/hukukçu milletvekilleri, eğitim düzeyi açısından doktora üstü eğitime sahip vekiller, bilinen diller açısından Fransızca bilen milletvekilleri, siyasal kimlik açısından kendilerini "sol" olarak tanımlayan vekiller ve bölgesel olarak Karadenizli milletvekilleri diğerlerine göre daha yüksek oranda küreselleşme süreçlerine ilişkin olarak ulusal kültürün korunmasına yönelik politikaların izlenmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadırlar. Tüm demografik dağılımlarda sadece muhafazakar-demokrat ve Akdeniz bölgesinden milletvekilleri ulusal kültürün korunmasına yönelik politikalara %50'nin altında destek vermektedir.

Sonuçlar ve Genel Değerlendirme

Öncelikle kültürel küreselleşme alanında TBMM üyelerince sergilenen yaklaşımların, kuramsal tartışmalar kısmında da görüleceği gibi, genel kuramsal tartışmalardan çok fazla ayrışmadığı, ilgili tartışmaların Türkiye'ye özgü değil, ama Türkiye'de de yapılmakta olduğu belirtilebilir.

TBMM üyeleri, kültürel küreselleşme süreçlerine ilişkin ileri sürülen tezlerde, küreselleşmenin medeniyetler çatışması ve Amerikanlaşma olduğu tezlerine daha düşük oranda destek verirlerken, ilgili süreçlerin yerel kimlik ve kültürleri arttırdığı, çok kültürlülüğü desteklediği gibi kültürel küreselleşmenin olumlu olarak görülebilecek etkileri konusunda daha yüksek destek vermektedirler. Meclis çoğunluğunu oluşturan AKP'li ve CHP'li vekiller arasında da, aralarındaki farklılıklara rağmen, kültürel küreselleşme tezlerine ilişkin konularda aşırı bir

farklılaşma gözlenmemektedir. Kuramsal tartışmalar konusunda belirgin bir ayrışma görülmemekle birlikte bu iki partiden milletvekillerinin kültürel küreselleşmenin Türkiye'ye etkileri bağlamında değerlendirilebilecek, küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit ettiği, küreselleşmeye ilişkin izlenmesi gereken kültürel konular bağlamında daha fazla ayrıştığı söylenebilir. Bu konularda cumhuriyetin modernleşme projesinin mimarı olarak görülebilecek ve Batılı değerlere daha yakın duran CHP'li milletvekilleri, geleneksel ve dinsel değerlere daha yakın duran AKP'li vekillerle kıyaslandığında küreselleşme sürecinin Türk kültürünü, örf, adet ve geleneklerini tehdit ettiğini daha fazla düşünmekte ve küreselleşmeye ilişkin olarak izlenilmesi gereken kültürel politikanın ulusal kültürü korumaya yönelik olması gerektiğine daha fazla yer vermektedirler. Bu noktada AKP'li vekillerin ulusal kültür konusunda daha açık ve rahat, bununla birlikte CHP'li vekillerin daha endişeli ve korumacı bir tavır içerisinde oldukları söylenebilir. Benzer bir çelişki bu iki partinin AB'ye ilişkin yaklaşımlarında da gözlemlenmektedir. Türkiye'nin yönetici seçkinleri ya da yönetici seçkinlerine yakın kesimleri uzun yıllar daha "Batıcı" bir yaklaşım içerisinde görünürlerken, topluma ve geleneksel değerlere daha yakın duran siyasal akımlar, Batı'ya ve AB'ye daha mesafeli yaklaşmışlardır. Ama bugün gelinen noktada AKP'li vekillerin CHP'li vekillere göre AB'ye giriş için daha istekli oldukları söylenebilir³⁸

Kültürel küreselleşme süreçlerine ilişkin tezler ve bunların Türkiye'ye yansımaları ile sahip olunan siyasal kimlikler arasında da bir ilişkinin bulunduğu bu çalışma sırasında öne çıkan bir başka bulgudur. Küreselleşmenin yerel kimlik ve kültürleri, çok kültürlülüğü teşvik ettiği, ulus-altı kimlik ve kültürlerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilmeleri, küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit etmediği, küreselleşme ile Türkiye'de kültürel ve siyasal yozlaşmaların artmadığı ve küreselleşmeye ilişkin olarak ulusal kültürü dikkate almakla birlikte, küresel kültüre katkıyı arttırıcı politikaların izlenmesi gerektiği gibi konulara muhafazakar-demokrat milletvekilleri, diğer siyasal kimlikleri taşıyan milletvekillerinden çok daha fazla destek vermektedirler. Bu konularda Kemalist milletvekilleri ise ilgili tezlere en az destek veren ya

³⁸ Bu araştırmanın bir başka boyutu da vekillerin AB'ye yönelik yaklaşımlarını ortaya koymayı amaçlamıştır. AKP'li ve CHP'li vekiller AB'ye giriş konusuna teorik olarak benzer oranlarda destek verirlerken, AB üyeliğinin koşulsuz desteklenmesi, TBMM tarafından yerine getirilen bazı fonksiyonların AB parlamentosu tarafından da yerine getirilebilmesi, AB üyeliğinin önündeki en önemli engel olarak daha az AB'nin kendisinin görülmesi gibi verilen teorik desteğin pratiğe dönüştüğü konularda, CHP'li vekiller, oransal olarak, AKP'li vekillere göre daha az istekli görünmektedirler. (Ayrıntı için: Kudret Bülbül, "Hazmetmeye' Ne Kadar Hazırız: TBMM Üyelerinin AB Perspektifleri Üzerine Bir Araştırma", *Liberal Düşünce*, No 40, 2005, s. 124-145.)

da olumsuz yaklaşımları en fazla destekleyen milletvekilleridir. Örneğin, küreselleşmenin çok kültürlülüğü desteklediği tezine katılmama oranı sadece Kemalist milletvekillerinde %50'yi aşmakta, bütün demografik dağılımlar açısından sadece Fransızca bilen milletvekilleri ve Kemalist vekiller %50'yi aşan bir oranda küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit ettiği kanısındadırlar. Kemalist milletvekillerin modern Türkiye'nin inşasına daha yakın durdukları ve muhafazakar-demokrat milletvekillerin, geleneksel değerlere, dine daha duyarlı oldukları düşünülürse, yakın dönem Türk siyasal tarihindeki modernleşme-küreselleşme bağlamındaki ayrışmanın tersine çevrilmiş olduğu söylenebilir.

Kültürel küreselleşmeye ilişkin olumlu beklentiler açısından milletvekillerinin bildikleri diller göre de farklılaştıkları söylenebilir. Arapça ve Kürtçe bilen milletvekilleri kültürel küreselleşme ve Türkiye bağlamında ilgili sürecin olumsuz etkilerine daha az vurgu yaparlarken ya da daha çok olumlu beklentiler içerisinde iken, Fransızca bilen milletvekillerinin tersi bir yaklaşım içerisinde oldukları söylenebilir. Bütün demografik dağılımlar açısından sadece Fransızca bilen milletvekilleri ve Kemalist vekiller %50'yi aşan bir oranda küreselleşmenin Türk kültürünü tehdit ettiği düşüncesinde olduklarına yukarıda değinilmişti. Alt kimlik ve kültürlerin kendilerini rahatlıkla ifadesine ez az ve küreselleşmeye ilişkin olarak ulusal kültürün korunması yönünde politikalar izlenmesi gerekliliğine %70'i aşan bir oranda en fazla destek yine Fransızca bilen milletvekillerinden gelmektedir. Modern Türkiye'nin inşasında Fransız entellektüel ve siyasal düşüncesinin etkisi düşünüldüğünde, Kemalist milletvekillerinin ve Fransızca bilen milletvekillerinin benzer biçimlerde düşünmeleri beklenen bir olgudur ve bu olgu araştırma bulgularınca da doğrulanmaktadır.

AKP içerisindeki Muhafazakar ve Muhafazakar-Demokrat milletvekilleri ile CHP içerisindeki Sol ve Kemalist milletvekillerinin kültürel küreselleşme tezleri ve Türkiye'ye yansımaları konularında genellikle farklılaştıkları bu araştırma kapsamında belirtilmesi gereken bir başka noktadır. Muhafazakar Demokratlara göre Muhafazakarlar ve Sol milletvekillerine göre Kemalist Milletvekilleri kültürel küreselleşmenin Türkiye'ye yansımaları bağlamında genellikle daha tutucu ve korumacı bir tutum sergilemektedirler.

Araştırma bulgularının kuşkusuz daha detaylı başkaca siyasal, sosyolojik, sosyo-psikolojik ve sosyo-kültürel değerlendirmeleri yapılabilir. Bu değerlendirmeleri başka çalışmalara bırakarak son olarak şu söylenebilir: Küreselleşme, diğer alanlarda olduğu gibi kültürel boyutu ile de, Türkiye'ye özgü değil, ama Türkiye'de de geleneksel pozisyonları, yerleşik konumları ve yaklaşımları değiştirmekte, siyasete, kültüre, yerele, ulusala ve küresele ilişkin yeni tavır alışları ve açılımları da beraberinde getirmektedir.

Summary

Following Karl Marx, it can be argued that the history of all humankind consists of networks of relations which intensify overtime. These networks naturally come together with assimilation and standardization. An outgrowth of this phenomenon is that countries and nations increasingly adopt similar economic, technological, political and scientific institutions and principles. The modernization process also plays a role here. Nevertheless, societies tend to preserve their cultural differences. Nationalities, national borders, national identities, national economies, and national histories are the primary bases for conserving various cultures. Therefore, it is argued that perhaps globalization has created and will create "new" and "different" arguments, conflicts, and compromises in the cultural area. The expression of Jean Baudrillard that "today everything is cultural" is persuasive and more salient today than ever before.

This article presents the reflections of Turkish MPs on issues of cultural globalization. Research on the approach of members of the TGNA, as the primary policy makers, will not only help us see how national institutions view global improvement. It will also help to understand how AKP and CHP members of the Parliament differentiate and compromise on cultural globalization debates, such as the concept of a "clash of civilizations" and globalization as Americanization, as in the case of Turkey.

This study, based on a survey conducted among the members the TGNA, attempts to analyze whether Turkish MPs see globalization as a "clash of civilizations", and whether they see Americanization as a process that supports a multicultural way of life. The study also seeks to analyze how members of the TGNA evaluate the influences of cultural globalization on Turkey; explore whether MPs accept that Turkish culture is threatened by globalization, and discover what policies which they believe are necessary to deal with globalization.

The results of the findings show that the perceptions of TGNA members, as members of AKP and CHP, do not differ significantly from that expected from the general theoretical debates. The approaches of the MPs are not peculiar to Turkey.

Turkish parliamentarians do not strongly support the clash of civilizations and Americanization theses. Instead, they give more credence to the argument that globalization strengthens local identities and cultures. When AKP and CHP MPs are compared, it was found that these two groups do not differ greatly in terms of the theoretical debate on globalization. On the other hand, there is significant differences be-

tween the two groups in terms of whether globalization is a threat to Turkish culture and what policies are needed to deal with globalization. The MPs from the AKP, who are closer to traditional and religious values, are not as concerned about threats to Turkish culture as MPs from the CHP. This is true, even though the CHP is a party which can be seen as the architect of modernization in the Republic of Turkey. The CHP members give more importance to preserving national culture in terms of the policies which they see as necessary to guard against globalization. It was also found that while MPs from the AKP are clearer about and more at ease with the national culture, MPs from the CHP are more conservative, having more anxiety about the national culture.

The research also indicates that there is a relationship between the political party identity of MPs and their approaches to cultural globalization processes and their effect on Turkey. Conservative democrat MPs tend to support the view that globalization encourages local identities, local cultures, and multiculturalism. Conservative democrat MPs also believe, as stated above, that globalization does not threaten Turkish culture or cause political degeneration and therefore policies that encourage contributions from the global culture should be followed. "Kemalist" MPs, on the other hand, give little or no credence to the views outlined above. For example, less than 50 percent of Kemalist MPs agree that globalization supports multiculturalism. Of the Kemalist MPs and those MPs who know French, more than 50 percent believe that globalization threatens Turkish culture. When it is considered that the Kemalist MPs, who stand closer to the construction of modern Turkey, are suspicious of the effects of modernization and globalization and that the traditional and religiously inclined Muhafazakkar Democrat MPs are favorable toward modernization and globalization, we see that the recent past of Turkish political history is reversed.

It was also found that MPs differ in their expectations according to the languages they know. MPs who know Arabic and Kurdish are more positive about the globalization process. The MPs who know French, on the other hand, are just the opposite, tending to be negative toward globalization. Therefore, only Kemalist MPs and the MPs who know French consider globalization a threat to Turkish culture. The MPs who know French also give the least support to removing all restrictions on the expression of sub-cultures and sub-identities. More than 70 percent of those who know French, stress the need to preserve the national culture and prevent erosive inroads from the effects of globalization. When the effect of French thought on the construction of modern Turkey is considered, one would expect that the views of Kemalist MPs

and those MPs who know French would be similar and this was, in fact, supported by the results of the research.

The research also found that within the AKP, Conservative MPs are more conservative and protectionist in relation to the cultural effects of globalization on Turkey than Conservative-democrat MPs. It was also found that within the CHP, Kemalist MPs are more concerned about the cultural effects of globalization on Turkey than MPs on the political left.

There is a clear need for further research by scholars in this area. In general, debates about globalization and its effects on culture are not peculiar to Turkey. As seen above, globalization tends to alter traditional positions, alter established locations and approaches, and bring new attitudes and viewpoints concerning politics and culture within local, national and global arenas.

Kaynakça

- Appadurai, Arjun, *Modernity at Large, Cultural Dimensions of Globalization*, Minneapolis, Londra, University of Minnesota Press, 1996.
- Baban, Feyzi, *Public Sphere, National Identity and Globalization: Reflections on Turkey's Uneasy Modernization*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Department of Political Science, Ottawa/Ontario, Carleton University, 1999.
- Barber, Benjamin R., *Jihad versus MacWorld*, USA, Times Books, 1995.
- Bauman, Zygmunt, *Küreselleşme, Toplumsal Sonuçları*, çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1999.
- Bülbül, Kudret, *Küreselleşme, Kültür ve Siyaset: Türk Düşünsel ve Siyasal Yaşamında Küreselleşme Yaklaşımları*, Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi (Siyaset Bilimi) Anabilim Dalı, 2004.
- Bülbül, Kudret, "Küreselleşme ve Değişim: Yeni ve Farklı Olan Nedir?", *Muhafazakar Düşünce*, No 4, 2005.
- Bülbül, Kudret, " 'Hazmetmeye' Ne Kadar Hazırız: TBMM Üyelerinin AB Perspektifleri Üzerine Bir Araştırma", *Liberal Düşünce*, No 40, 2005.
- Derksen, Jeff, *Globalism and the Role of the Cultural: "Multiculturalism" and Articulated Locals*, Doktora tezi, Department of English, Calgary/Alberta/Kanada, University of Calgary, 2000.
- Don, Kalb, Land; Marco Van Der; Staring Richard (der.), *The Ends of Globalization, Bringing Society Back In*, New York, Oxford, Rowman & Littlefield Publishers, 2000.
- Falk, Richard, *Yırtıcı Küreselleşme, Bir Eleştiri*, çev. Ali Çaksu, İstanbul, Küre Yayınları, 2001.
- Featherstone, Mike, *Undoing Culture, Globalization, Postmodernism and Identity*, London: Sage Publications, 1995.
- Fukuyama, Francis, "Economic Globalization and Culture-A Discussion with Dr. Francis Fukuyama", <http://www.ml.com/woml/forum/global.htm> (28 Ocak 2001).
- Giddens, Anthony, "Anthony Giddens ile Söyleşi", Surhan Çam ve Nadir Sugur, *Mürekkap*, 1995.
- Giddens, Anthony, , *Elimizden Kaçıp Giden Dünya, Küreselleşme Hayatımızı Nasıl Yeniden Şekillendiriyor?*, çev. Osman Akınhay, İstanbul, Alfa, 2000.
- Hall, Stuart, "Eski ve Kimlikler, Eski ve Yeni Etnikler", Anthony D. King, Çev: Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal (der.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.

Hirst, Paul ve Thampson Graham, *Küreselleşme Sorgulanıyor*, çev. Çağla Erdem ve Elif Yücel, Ankara, Dost Kitabevi, 1998.

Hobsbawm, Eric J., *1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik*, çev. Osman Akinhay, İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1995.

Holton, Robert J., *Globalization and the Nation State*, Londra, Mcmillan Press, New York: St. Martin's Press Inc, 1998.

Huntington, Samuel P., "The Clash of Civilizations?", *Foreign Affairs*, Yaz 2003; Aynı makale için bkz. *Agenda 1994, Critical Issues in Foreign Policy*, New York, Foreign Affairs, 1993.

Keyman, Fuat; Özbudun Ergün, "Kültürel Küreselleşme", Peter L, Berger, Samuel Huntington (der.), *Bir Küre, Bin Bir Küreselleşme*, İstanbul, Kitap Yayınları, 2003.

King, D. Anthony, "Önsöz", Anthony D. King (der.), *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, çev. Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.

Pieterse, Jan Nederveen, "Globalization as Hybridization", Mike Featherstone, Scott Lash, Roland Robertson (der.), *Global Modernities*, Londra, New Delhi, Thousand Oaks, Sage Publications, 1995.

Ritzer, George, *The McDonaldization of Society*, Thousand Oaks (California), Londra, New Delhi, Pine Force Press, 2000.

Robertson, Roland, "Glokalleşme: Zaman-Mekan, Homojenlik-Heterojenlik", Abdullah Topçuoğlu ve Yasin Aktay (der.), *Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm*, Ankara, Vadi Yayınları, 1996.

Robertson, Roland, "Toplum Kuramı, Kültürel Görecelik ve Küresellik Sorunu", Anthony D. King (der.), çev. Gülcan Seçkin, Ümit Hüsrev Yolsal, *Kültür, Küreselleşme ve Dünya-Sistemi*, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları, 1998.

Skalli, Loubna H., *Articulating the Local and the Global: A Case Study in Moroccan Women's Magazines*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Graduate School of Pennsylvania State University, Graduate Program in Mass Communication, 2000.

Smith, Anthony D., *Milli Kimlik*, Çev: Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları, 1994.

Smith, Anthony D., *Nations and Nationalism in A Global Era*, Cambridge: Polity Press, 1996.

TBMM, <http://www.tbmm.gov.tr> (19 Eylül, 2005)

Tomlinson, John, *Globalization and Culture*, Chicago, The University of Chicago Press, 1999.

Turner, Bryan S., "Benlik ve Düşünsel Modernlik", Abdullah Topçuoğlu ve Yasin Aktay (der.), *Postmodernizm ve İslam Küreselleşme ve Oryantalizm*, Ankara, Vadi Yayınları, 1996.

Waters, M, *Globalization*, London, New York, Routledge, 1995.

Wiseman, John, *Global Nation? Australia and the Politics of Globalization*, Cambridge: Cambridge University Press, 1998.

Zachary, Pascal, *The Global Me, New Cosmopolitans and the Competitive Edge*, New York, Public Affairs, 2000.